

Β Ο Χ ΚΑΦΕ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΣΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΤΙΡΙΟ

Β Ο Χ CAFE - LIBRARY
IN AN INDUSTRIAL BUILDING

ΜΑΪΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΘΟΥΣΑ - ΜΑΡΙΑ

2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ 1
ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ 28,12243 ΑΙΓΑΛΕΩ

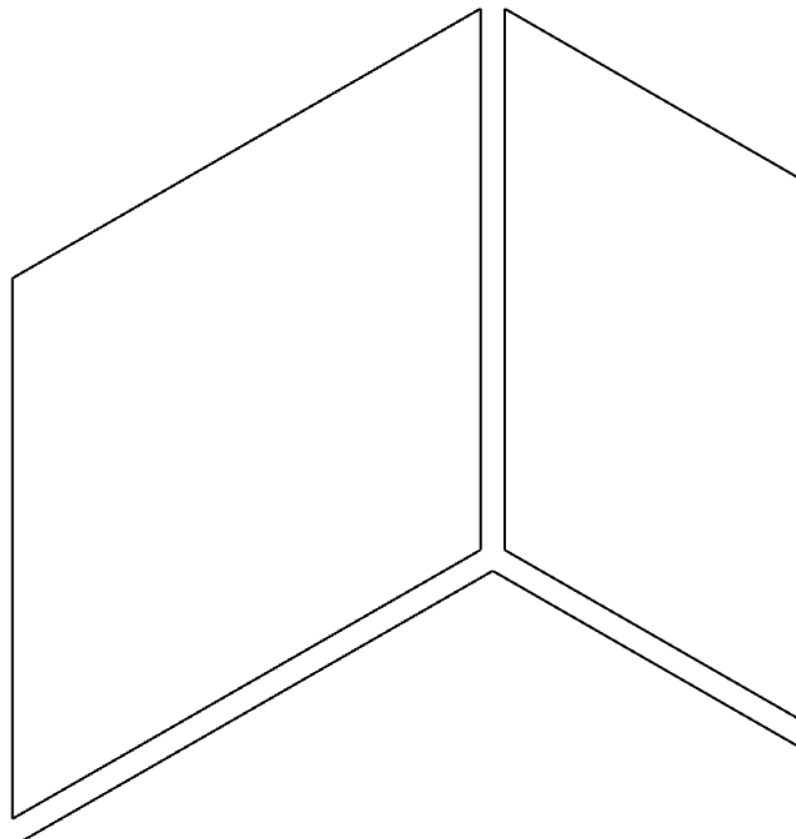
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DERARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΡ. ΖΩΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω
την υπεύθυνη διδάσκουσα Δρ. Γεωργιάδου Ζωή
για την πολύτιμη βοήθεια της, τη συνεχή καθοδήγηση και την υπομονή της
κατά την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας,
τον αρχιτέκτονα Πάσουλα Θανάση για την καθοριστική βοήθεια του στην έναρξη της πτυχιακής εργασίας,
τον αγαπημένο μου φίλο και συνάδελφο Κώστα για τη βοήθεια και την εμπύχωση του καθόλη τη διάρκεια,
τους γονείς μου και τη Σόφη για την αμείωτη συμπαράσταση τους.

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA**

**ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ**

**SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DEPARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE**

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΜΑΪΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΘΟΥΣΑ - ΜΑΡΙΑ του ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ με αριθμό μητρώου 15007 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

“Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολο τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο δικής μου όσο και του ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρου ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου”.

ΜΑΪΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΘΟΥΣΑ - ΜΑΡΙΑ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DERARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΔΡ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΖΩΗ

ΜΟΙΡΑ ΜΑΡΙΑ

ΤΣΟΥΜΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Λεζάντα

ΔΡ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΖΩΗ

ΜΟΙΡΑ ΜΑΡΙΑ

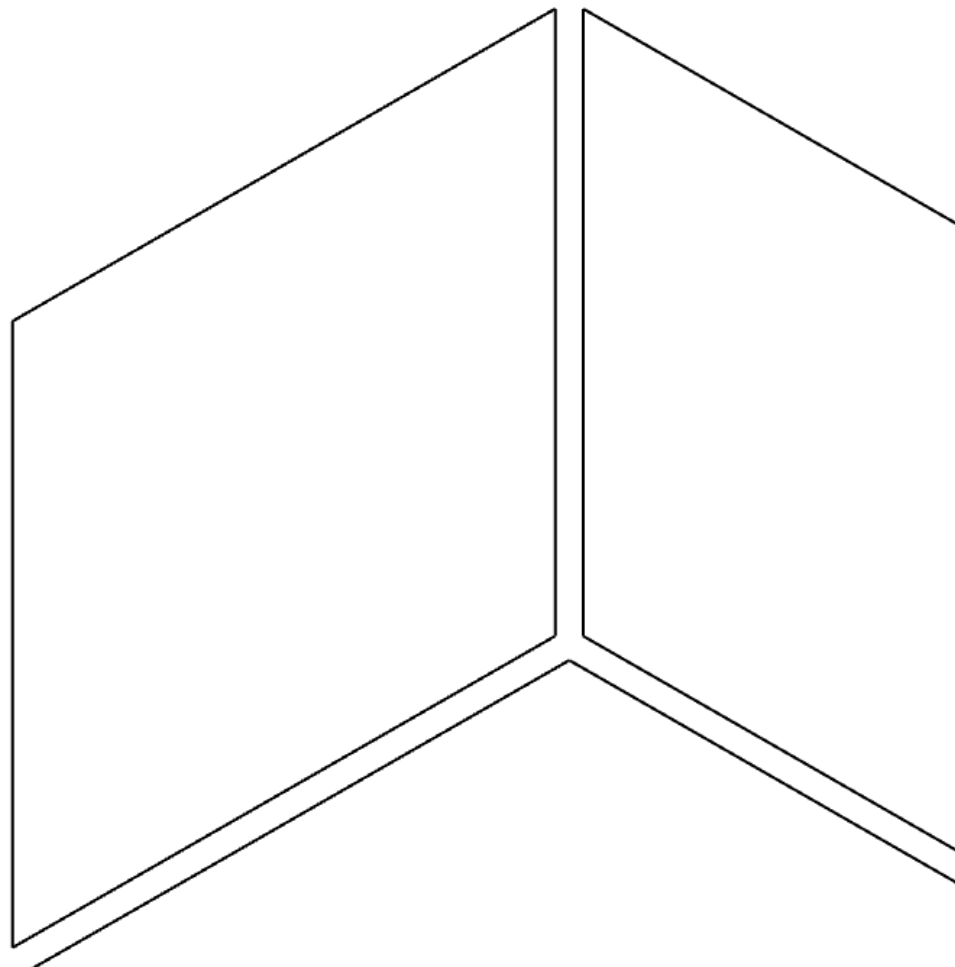
ΤΣΟΥΜΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Περίληψη	9
2. Abstract	9
3. Λέξεις κλειδιά	10
4. Πρόλογος	10
5. Εισαγωγή	11
ΜΕΡΟΣ Α΄ : Η ΕΡΕΥΝΑ	12
6. Εισαγωγή στις βασικές έννοιες και ιστορική αναφορά	13
6.1. Βιομηχανική κληρονομιά	13
6.2. Βιομηχανική αρχαιολογία	15
7. Επανάχρηση βιομηχανικών κελυφών	16
7.1. Πολιτιστικές δραστηριότητες σε βιομηχανικά κελύφη	16
7.2. Ο βαθμός επέμβασης και η επανάχρηση στα βιομηχανικά κελύφη	18
7.3. Adaptive re-use	22
8. Βιομηχανική εξέλιξη στον Ελλαδικό χώρο	22
ΜΕΡΟΣ Β΄ : Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	25
9. Αναγνώριση Περιοχής	26
9.1. Ιστορικά στοιχεία του ευρύτερου χώρου	26
9.2. Από την αρχαιότητα έως σήμερα	26
9.3. Υπερσύγχρονο «πράσινο» κτίριο για την COSMOTE e-value στον Κεραμεικό	29
10. Χαρακτηριστικά Βιομηχανικών Κτιρίων	31
11. Παραδείγματα σε Ελλάδα και εξωτερικό	33

11.1. Matadero / Ισπανία	33
11.2. Storyline Cafe / Ταϊλάνδη	34
11.3. The Foundry Hotel / Ελλάδα	35
ΜΕΡΟΣ Γ΄ : Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	36
12. Ιστορική Μελέτη Κτιρίου - Διαχρονική Ανάλυση	37
13. Σχεδιαστικοί Στόχοι	39
14. Έρευνα	39
14.1. Σύστημα “ζωντανού τοίχου” - Κάθετη φύτευση	39
14.2. Hubs	40
14.3. Τεχνική Box in the Box	41
14.4. Τα χρώματα και η σημασία τους σε σχέση με τον άνθρωπο	42
15. Κεντρική ιδέα	43
16. Ένταξη ιδέας στο χώρο	44
17. Λογότυπο	45
18. Σχέδια Αποτύπωσης	46
19. Moodboard	48
20. Κτιριολογικό Πρόγραμμα	49
21. Σχέδια	51
21. 1. Εξέλιξη στο σχεδιασμό	51
22. Πίνακες	61
22.1. Πίνακας Θυρών	61
22.2. Πίνακας Παραθύρων	64

22.3. Πίνακας Δαπέδων	67
24. Συμπεράσματα	91
25. Βιβλιογραφία	92
26. Κατάλογος Εικόνων	95

1. Περίληψη

Αφετηρία της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτέλεσε η επανάχρηση και αποκατάσταση των βιομηχανικών κτιρίων και ο τρόπος με τον οποίο εντάσσεται μια νέα χρήση σε ένα βιομηχανικό κέλυφος με σεβασμό στην ιστορία και την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική του. Αρχικά, μελετώνται οι όροι της βιομηχανικής κληρονομιάς και αρχαιολογίας, ακολουθεί μια ανάλυση σχετικά με το βαθμό επέμβασης στα βιομηχανικά κελύφη, ενώ έπειτα παρουσιάζονται παραδείγματα επανάχρησης βιομηχανικών κτιρίων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Ακολουθεί η μελέτη του επιλεγμένου κτιρίου και ο σχεδιασμός του που καλείται να εντάξει μέσα στο χώρο την ιδέα των κύβων σε συνδυασμό με τη διαφάνεια. Τέλος, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η διατήρηση πολλών βιομηχανικών στοιχείων του κτιρίου σε συνδυασμό με την πρόσθεση νέων υλικών και υφών που χρησιμοποιήθηκαν για να ολοκληρώσουν τη νέα ιδέα και χρήση που θα στεγάσει το κτίριο με σεβασμό πάντα στο παρελθόν του.

2. Abstract

The starting point of this thesis was the reuse and restoration of industrial buildings and the way in which a new use is integrated into an industrial shell with respect to its history and special architecture. First of all, the terms of industrial heritage and archeology are studied and followed by an analysis of the degree of intervention in industrial shells. Secondly, there are examples of reuse of industrial buildings from Greece and abroad. At the same time there is a study of the selected building and its design which is called to integrate in the space the idea of cubes in combination with the transparency. Last but not least, very important role has the maintenance of many industrial elements of the building in combination with the addition of new materials and textures used to complete the new idea and use that will house the building with respect always to its past.

3. Λέξεις κλειδιά

- Επανάχρηση Βιομηχανικού Κτιρίου
- Καφέ - Βιβλιοθήκη
- Hubs Νέων Επαγγελματιών
- Γυάλινος Κύβος
- Κάθετη Φύτευση

4. Πρόλογος

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελεί η αξία της επανάχρησης ως μέσο ανάδειξης βιομηχανικών κελυφών. Στόχος είναι να εξεταστεί το πως ξαναχρησιμοποιείται η βιομηχανική κληρονομιά στην Ελλάδα. Αρχικά πραγματοποιείται μια σύντομη αναφορά σχετικά με την εξέλιξη της βιομηχανίας στον Ελλαδικό χώρο, μια εισαγωγή στις βασικές έννοιες του βιομηχανικού μνημείου και της βιομηχανικής αρχαιολογίας. Στη συνέχεια πραγματοποιείται μία περιγραφή των ιδιαίτερων στοιχείων των βιομηχανικών κτιρίων του 20ου αιώνα που τα καθιστούν χώρους μνήμης στον αστικό ιστό με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά και βιομηχανικά χαρακτηριστικά.

Φυσικά η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης του παλιού με το καινούριο μας κατευθύνει σε δύο περιπτώσεις. Τα κτίρια μπορούν να οργανωθούν με βάση την επιλογή της νέας χρήσης και με βάση τον τρόπο προσέγγισης της επέμβασης. Παρά την κατανομή αυτή, υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά τις νέες χρήσεις των κτιρίων, των χώρων τέχνης στα βιομηχανικά κτίρια και την επιτυχημένη επέμβαση του σχεδιαστή σε ένα τέτοιο κέλυφος. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω ανάλυσης παραδειγμάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό που το καθένα αντιπροσωπεύει διαφορετική προσέγγιση του κελύφους και εντάσσει μια νέα χρήση.

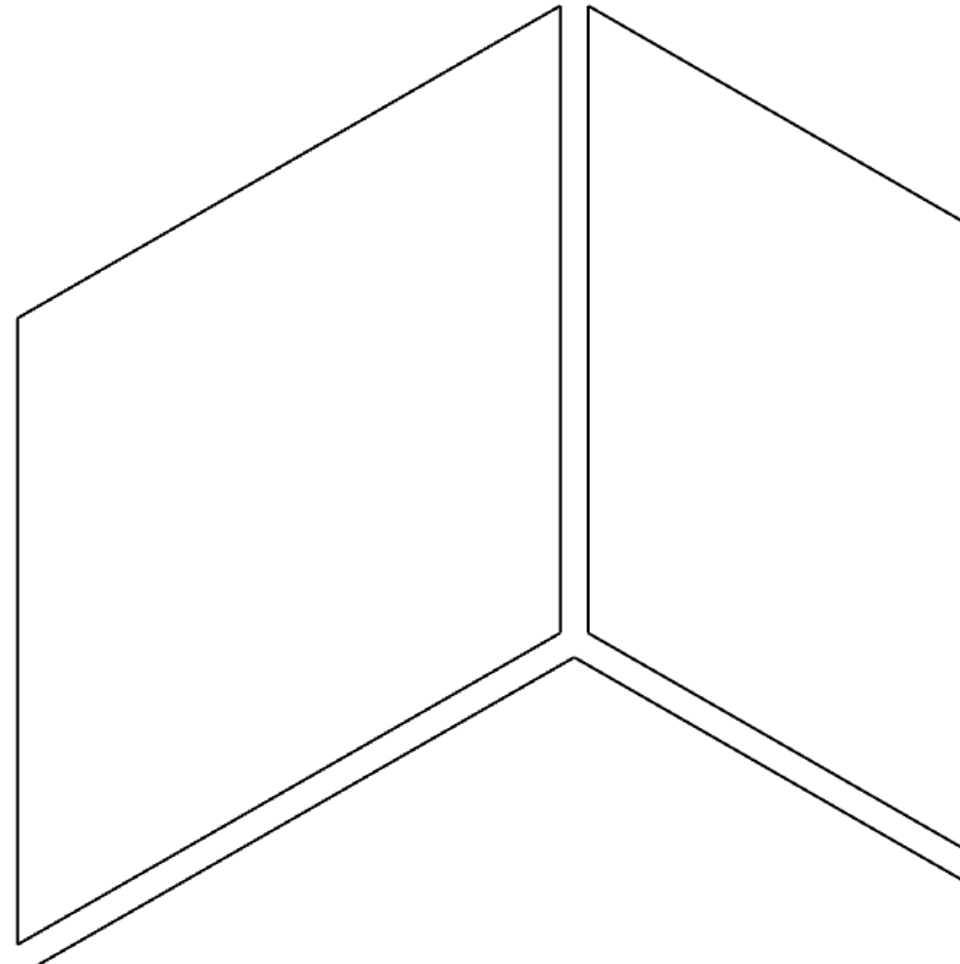
5. Εισαγωγή

Με το πέρασμα χρόνων αυξήθηκαν τα εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια τα οποία κατατάχθηκαν στο απόθεμα της διατηρητέας κτιριακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε αυτό βοήθησε η Βιομηχανική Επανάσταση καθώς το ιστορικό απόθεμα βιομηχανικών κτιρίων μπορεί να αποτελέσει στοιχείο, υλικό ή άυλο, που μπορεί να ανασυστήσει το βιομηχανικό παρελθόν. Φυσικά, μια ολοκληρωμένη μελέτη της βιομηχανικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τη μελέτη όχι μόνον των υλικών καταλοίπων της συγκεκριμένης δραστηριότητας, αλλά και κάθε είδους πηγής που μπορεί να μαρτυρήσει γι' αυτήν. Βιομηχανικό τοπίο και αρχιτεκτονήματα, καταγεγραμμένα μνημεία και τεκμήρια, εργαλειακός και μηχανολογικός εξοπλισμός, ανασυγκροτημένη γραμμή παραγωγής και προϊόντα, που αποτελούν παραμέτρους αυτής της κληρονομιάς.

Παρόλα αυτά, υπάρχει προβληματισμός σχετικά με την προστασία, συντήρηση, αποκατάσταση και επανάχρηση των βιομηχανικών μνημείων και περιοχών. Τα τελευταία χρόνια οι κλάδοι της Διατήρησης Κληρονομιάς και Βιομηχανικής Αρχαιολογίας ασχολούνται με τη συνολική μελέτη της βιομηχανικής κληρονομιάς, την επανάχρηση βιομηχανικών κελυφών και με την ένταξη μίας νέας διαφορετικής χρήσης σε αυτά. Η ανάδειξη της κληρονομιάς αυτής θέτει όμως ζητήματα που αφορούν τη μουσειακή αναπαράστασή της, την ευαισθητοποίηση μέσω της εκπαίδευσης και την προβολή της σημασίας της σε ευρύτερες ομάδες αποδεκτών.

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η εργασία αυτή έχει φιλόδοξους στόχους και πρόκειται για μία εμβάθυνση στον τρόπο με το οποίο μπορεί να χτιστεί μία σχέση σεβασμού και αλληλεπίδρασης μεταξύ του παρόντος με το παρελθόν σε ένα βιομηχανικό κτίριο. Συμπερασματικά, πρόκειται για μία λεπτομερή διερεύνηση, η οποία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός νέου χαρακτήρα στο βιομηχανικό κέλυφος, διατηρώντας το ύψος και την ατμόσφαιρα του, δίνοντας σε αυτό νέα ατμόσφαιρα και πνοή.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΕΡΕΥΝΑ

6. Εισαγωγή στις βασικές έννοιες και ιστορική αναφορά

6.1. Βιομηχανική κληρονομιά

Η βιομηχανική κληρονομιά αποτελείται από έναν πλούτο που μπορεί να είναι πνευματικής, πολιτιστικής ή υλικής φύσεως και έχει κληροδοτηθεί από τις προηγούμενες γενεές. Πιο συγκεκριμένα, τους τρεις τελευταίους αιώνες αναδείχθηκε και εξαπλώθηκε η εκβιομηχάνιση αρχικά στη Ευρώπη και στη συνέχεια σε όλο τον κόσμο. Παρόλα αυτά δίνεται μεγάλη έμφαση στο εάν τελικά η βιομηχανική κληρονομιά αποτελεί καλλιτεχνικό ή εθνολογικό ζήτημα. Η βιομηχανική αυτή κληρονομιά και η τεχνολογική ανάπτυξη πρωτοεμφανίζεται τον 18ο αιώνα με τη μορφή της Βιομηχανικής Επανάστασης. Η βιομηχανική Επανάσταση δημιούργησε ριζικές αλλαγές στα κράτη όσον αφορά τον τρόπο παραγωγής και τις οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές δομές. Ο νέος αυτός πολιτισμός είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της βιομηχανικής κληρονομιάς, καθώς επίσης και τη διαμόρφωση του σύγχρονου πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ανάπτυξης της κοινωνίας μια και το σύνολο των επιδράσεων του πολιτισμού και του περιβάλλοντος ενσωματώνουν αυτά τα κτίρια στα τεχνικά μνημεία ή αντικείμενα βιομηχανικής χρήσης.

Η βιομηχανική κληρονομιά μας δίνει πληροφορίες σχετικά με την οικονομία, τις πολιτικές και πολιτιστικές εξελίξεις μιας χώρας αλλά και μεταβολές που αφορούν βιομηχανικούς χώρους. Αυτό παρατηρείται αρχικά μέσω της προστασίας και συντήρησης κτιρίων, περιοχών και μηχανημάτων λόγω τεχνικού, ιστορικού ακόμα και αισθητικού ενδιαφέροντος. Ένας άλλος τρόπος ανάδειξης της συμβολής των βιομηχανικών κτιρίων στον πολιτισμό είναι η εξεύρεση νέων χρήσεων για τα εγκαταλειμμένα αλλά ταυτόχρονα αναντικατάστατα στοιχεία του βιομηχανικού τοπίου. Τέλος, βιομηχανική κληρονομιά αποτελούν η αποκατάσταση και επαναλειτουργία αχρηστευμένων μηχανημάτων καθώς επίσης η καταγραφή της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας των βιομηχανικών πληθυσμών. Ουσιαστικά, η βιομηχανική κληρονομιά αποτελείται από κτήρια και μηχανήματα, εργαστήρια, μύλους και εργοστάσια, μεταλλεία, χώρους μεταποίησης, φύλαξης και αποθήκευσης. Σύμφωνα με το TICCIH¹ (The International Committee of the Conservation of the Industrial Heritage), τη Διεθνή επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς, ήταν η απαρχή ενός ιστορικού φαινομένου που επηρέασε ένα τεράστιο τμήμα του ανθρώπινου πληθυσμού καθώς και όλες τις άλλες μορφές ζωής του πλανήτη μας και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Εικόνα 1 - Άποψη του Ατμοηλεκτρικού Σταθμού Φαλήρου, 1950 (φωτ. Ιστορικό Αρχείο ΔΕΗ).

¹ TICCIH: η Διεθνής Επιτροπή για την Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς είναι ένας διεθνής κυβερνητικός οργανισμός, ο οποίος αντιπροσωπεύει την Βιομηχανική κληρονομιά και συνεργάζεται με το ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων) και την UNESCO, με σκοπό την προστασία των κατάλοιπων της βιομηχανίας παγκοσμίως.

Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς αποτελεί έναν διεθνή οργανισμό που σκοπός του είναι όχι μόνο η διατήρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς αλλά και η ερμηνεία, η έρευνα και η τεκμηρίωση του πεδίου αυτού. Φυσικά το συγκεκριμένο πεδίο έχει πολύ μεγάλο εύρος καθώς περιλαμβάνει τα υλικά κατάλοιπα της βιομηχανίας, κτίρια, αρχιτεκτονική, εγκαταστάσεις, μηχανήματα και εξοπλισμό καθώς και μέσα μεταφοράς, γραπτές και προφορικές μαρτυρίες που σχετίζονται με αυτά.² Τα μέλη του οργανισμού προέρχονται από όλο τον κόσμο και περιλαμβάνουν ιστορικούς, συντηρητές, επιμελητές μουσείων, ερευνητές, φοιτητές, καθηγητές, επαγγελματίες που ασχολούνται με τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και οποιονδήποτε ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της βιομηχανικής κοινωνίας. Είναι ειδικός σύμβουλος του ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών) σε θέματα βιομηχανικής κληρονομιάς.

Η καταγραφή και τεκμηρίωση των καταλοίπων της βιομηχανικής κληρονομιάς είναι ο τρόπος διατήρησής τους και μέσω αυτών ορίζονται οι κατευθυντήριοι άξονες για την επανάχρησή τους. Φυσικά υπάρχουν κριτήρια τα οποία κατατάσσουν ένα βιομηχανικό κτίριο, σε κτίριο πολιτιστικής κληρονομιάς. Η απουσία επαρκούς θεσμικού πλαισίου, η έλλειψη ολοκληρωμένης επιστημονικής, ιστορικής γνώσης και καταγραφής των βιομηχανικών καταλοίπων, η δυσκολία συνεργασίας τοπικών αρχών και ιδιοκτητών, συνθέτουν μία μη ικανοποιητική εικόνα για τα βιομηχανικά μνημεία της χώρας. Η πρώτη κίνηση ουσιαστικής προστασίας των βιομηχανικών κτιρίων όμως πραγματοποιείται όταν ένα κτίριο χαρακτηριστεί διατηρητέο και με την ισχύ φυσικά των σχετικών διατάξεων προστασίας. Έτσι, τα κτίρια άρχισαν να σώζονται από την κατεδάφιση παρόλο που η ανακήρυξη ενός κτιρίου σε διατηρητέο είναι χρονοβόρα διαδικασία με γραφειοκρατικές διαδικασίες και διαμάχες μεταξύ ιδιοκτητών και πολιτείας.

Κοινή περίπτωση επανάχρησης με τη χρήση του μουσείου αποτελεί, η ανάδειξη των βιομηχανικών και των προβιομηχανικών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού τους, καθώς οι προβιομηχανικές εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν χειρωνακτικές μεθόδους παραγωγής, οι οποίες έχουν απολύτως εγκαταλειφθεί και τα τεκμήρια του εξοπλισμού τους αποτελούν εξ ορισμού μουσειακά εκθέματα. Η μετάβαση από την προβιομηχανική στη βιομηχανική κοινωνία ήταν μια μακρά διαδικασία κατά την οποία συμμετείχαν αγρότες που κατάφεραν να μετασχηματιστούν σε βιοτέχνες της υπαίθρου, οι οποίοι παρήγαγαν για την αγορά. Οι πρώτες βιοτεχνίες αποτέλεσαν το πρόπλασμα της μετέπειτα μεγάλης βιομηχανίας. Έτσι, η βιοτεχνία και αργότερα η βιομηχανία άρχισε να εξαπλώνεται σε μια ύπαιθρο που δεν ήταν πλέον στο σύνολό της φεουδαρχική, ενώ η αγροτική παραγωγή μπορούσε να συντηρήσει τους ανθρώπους που ζούσαν στις πόλεις.

Το 2000 δημιουργήθηκαν ειδικές θεματικές επιτροπές από τον οργανισμό του TICCIH που αφορούσαν ορυχεία, βιομηχανικά είδη διατροφής και βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας. Σκοπός αυτών των επιτροπών αποτελούσε η δραστηριοποίηση τους ανά βιομηχανικό κλάδο ώστε να βοηθηθεί η υποστήριξη και η προώθηση ερευνητικών εργασιών, προστασία τοποθεσιών και οι ανταλλαγές εμπειριών που θα

Εικόνα 2 - Διεθνής Επιτροπή για την Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς

² TICCIH, «Χάρτα του Nizhny Tagil για τη Βιομηχανική Κληρονομιά», (2003) (επιμέλεια Ελληνικό Τμήμα TICCIH).

συμβάλλουν στην διάχυση της πληροφόρησης και της ενημέρωσης. Όσον αφορά το Ελληνικό Τμήμα, υπήρξε αρκετά μεγάλη βοήθεια σε σύντομο χρονικό διάστημα για την ενεργοποίηση και το συντονισμό δυνάμεων που ήταν ώριμες προκειμένου να καλυφθεί η επιστημονική έρευνα.

6.2. Βιομηχανική αρχαιολογία

Από τη δεκαετία του 1970 τα βιομηχανικά μνημεία, η ενεργή βιομηχανία και τα βιομηχανικά τοπία αποτελούν τουριστικό προϊόν για την Ευρώπη. Στην Γαλλία, από τον 19ο αιώνα άρχισε η καταγραφή και διάσωση του τεχνικού πολιτισμού με πρώτο το Conservatoire Nationale des Arts et Metieres.³ Στη συνέχεια στα τέλη του 19ου αιώνα, στη Γερμανία επιχειρείται πρώτη φορά η ένταξη των μνημείων της «τεχνικής πολιτικής εξέλιξης» δίπλα στα εθνικά μνημεία. Στην Κεντρική Ευρώπη μέσω της «αρχαιολογίας των ορυχείων» παρουσιάζεται η ιστορία των τεχνικών που έχουν χρησιμοποιηθεί. Παρόλα αυτά ο όρος “Βιομηχανική Αρχαιολογία” πρωτοεμφανίζεται το 1955 σε αγγλικά Πανεπιστήμια και πλέον αναγνωρίζεται διεθνώς ως αγγλικός όρος. Συνοπτικά, ο όρος βιομηχανική αρχαιολογία είναι μια διεπιστημονική μέθοδος μελέτης όλων των μαρτυριών, των τεκμηρίων, των τεχνουργημάτων, των ανθρώπινων οικισμών και φυσικών αστικών τοπίων που δημιουργήθηκαν ή προέκυψαν από τη βιομηχανική διεργασία που συνδέεται άμεσα με την βιομηχανική κληρονομιά.

Εικόνα 3 - Οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Ελευσίνας

Η ιστορική περίοδος που καλύπτει είναι από την αρχή της Βιομηχανικής Επανάστασης στο δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα έως σήμερα. Στην Ελλάδα έφτασε προς τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Ωστόσο, η Ελλάδα δε βίωσε τη βιομηχανική επανάσταση στο βαθμό που την έζησε η Δυτική και Κεντρική Ευρώπη και δεν έχει να επιδείξει τη βαριά βιομηχανία άλλων χωρών. Διαθέτει όμως, μοναδικό και αξιόλογο βιομηχανικό απόθεμα, εκ του οποίου ένα μέρος δυστυχώς παραμένει ακόμη δίχως καταγραφή. Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς είχαν οι μελέτες της εργασίας και των τεχνικών παραγωγής που περιλαμβάνονται στην ιστορία της τεχνολογίας. Φυσικά, για να μπορέσει να διατηρηθεί αυτή η κληρονομιά πρέπει αρχικά να εντοπιστεί, να καταγραφούν και να προστατευτούν τα βιομηχανικά κατάλοιπα που πρέπει να διατηρηθούν για τις επόμενες γενεές. Πρέπει να πραγματοποιείται μία πλήρης καταγραφή των στοιχείων του κτιρίου και της κατάστασης του χώρου σε συνδυασμό με τις

³ Αγριαντώνη Χ., (2003) «Βιομηχανική Αρχαιολογία και Κληρονομιά: Επικοινωνίες και Εντάσεις», περιοδικό Αρχαιολογία, τεύχος 89, σελ.42-55

πληροφορίες - αναμνήσεις των ανθρώπων όταν είναι διαθέσιμες. Επίσης, η αρχαιολογική διερεύνηση των ιστορικών βιομηχανικών χώρων πρέπει να διεξάγεται με τα ίδια υψηλά κριτήρια που ισχύουν και για χώρους άλλων ιστορικών και πολιτισμικών περιόδων.

Η αξία των σημαντικών τόπων πρέπει να εδραιωθεί και να υπάρξει μια κατεύθυνση για μελλοντική επανάχρηση και αποκατάσταση του κτιρίου. Για να μπορέσει να συντηρηθεί η βιομηχανική κληρονομιά θα πρέπει να διατηρηθεί η λειτουργική της ακεραιότητα. Σε αντίθετη περίπτωση μειώνεται σημαντικά η αξία και η αυθεντικότητα των συγκεκριμένων κτιρίων. Όταν πρόκειται να δοθεί νέα χρήση σε βιομηχανικό κτίριο εκτός από την εξασφάλιση της διατήρησής του, πρέπει να υπάρχει σεβασμός στα αρχικά πρότυπα κυκλοφορίας και δραστηριότητας και η νέα χρήση να σχετίζεται όσο το δυνατόν περισσότερο με την αρχική. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αναβάθμιση των περιοχών που φθίνουν και την αειφόρο ανάπτυξη αν προσαρμόζονται σωστά και συντηρούνται τα βιομηχανικά κτίρια.

7. Επανάχρηση βιομηχανικών κελυφών

7.1. Πολιτιστικές δραστηριότητες σε βιομηχανικά κελύφη

Η καθιέρωση της βιομηχανικής αρχαιολογίας και της μελέτης του τεχνικού πολιτισμού ως έγκυρων επιστημονικών περιοχών είχε ως αποτέλεσμα την ανάγκη δημιουργίας ανάλογων μουσείων για την ανάδειξη των τεκμηρίων και των μεθόδων τους. Πρόκειται ουσιαστικά για τα τεχνικά και βιομηχανικά μουσεία, τα οποία αποτελούν δημιουργήματα αυτής της παράδοσης. Με τον όρο τεχνικά μνημεία και την ονομασία των βιομηχανικών καταλοίπων ως τέτοια αναφερόμαστε στο σύνολο των παραγωγικών εγκαταστάσεων και όχι αποκλειστικά και μόνο στα βιομηχανικά κτίρια. Πιο συγκεκριμένα, στα μνημεία αυτά συγκαταλέγονται οι κτιριακές εγκαταστάσεις και μηχανολογικός εξοπλισμός, οι τόποι και οι συνθήκες παραγωγής, αλλά και ό,τι αφορά το εμπόριο, τη μεταφορά και τα δίκτυα διανομής βιομηχανικών προϊόντων. Η ανάδειξη του συνόλου των τοπίων και των πάρκων βιομηχανικού τουρισμού πραγματοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια. Έτσι δημιουργήθηκαν τοπία με ιδιαίτερη ταυτότητα, τα οποία λειτούργησαν ως πάρκα με ιστορικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικό ή τεχνολογικό χαρακτήρα. Σε αυτό χρησιμοποιήθηκαν ιδιαίτερα οι μεταλλευτικές βιομηχανίες με τις μεγάλες εκτάσεις των ορυχείων, τα δίκτυα μεταφοράς, στην ύπαιθρο και τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Εικόνα 4 - Η Γέφυρα Ironbridge στα ορυχεία Shropshire, 1779

Τα δύο πρώτα πάρκα που δημιουργήθηκαν ήταν η Γέφυρα Ironbridge στο ορυχείο του Shropshire⁴ της Μεγάλης Βρετανίας και το Le Creusot – Montceau les Mines⁵ στη Γαλλία τα οποία αποτέλεσαν το υπόδειγμα για τέτοια εγχειρήματα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Εκτός από τις χώρες που άρχισε η βιομηχανική επανάσταση, δηλαδή Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, τα τελευταία τριάντα χρόνια έχουν δημιουργηθεί επιτυχημένα βιομηχανικά μουσεία και πάρκα ιστορικού βιομηχανικού τουρισμού και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και του Μεσογειακού Νότου. Στα συγκεκριμένα ιδιαίτερα μουσεία και πάρκα η δομή και η χρήση τους καθορίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη περιοχή, τα τοπικά δεδομένα και τις συνθήκες. Οι χρήσεις που δίνονται σε τέτοιου είδους κτίρια ποικίλουν. Μπορούν να στεγάσουν κρατικούς φορείς, ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς, ενώσεις πολιτών και ιδρύματα και να παρέχονται για χρήσεις τεχνολογίας και παραγωγής ακόμα και πολιτισμού και την αναψυχής.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον συνδυασμό των πάρκων με τη λειτουργία των τεχνικών βιομηχανικών μουσείων αλλά και τη διατήρηση των ιστορικών βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Δύο από τα σημαντικότερα πάρκα σε όλο το Ευρωπαϊκό φάσμα είναι το Μουσείο των Ορυχείων του Cercs στην Καταλωνία και το Ανοιχτό Υπαίθριο Μουσείου της Μεταλλουργίας του Nizhny- Tagil στα Ουράλια, ενώ κορυφαία παραδείγματα στην Ευρώπη αποτελούν το Πάρκο Duisburg-Nord του Ruhr και το Μουσείο της Επιστήμης και της Τέχνης της Καταλωνίας.

Φυσικά, υπάρχουν πολλοί τόποι που αποδεικνύουν πως ένας βιομηχανικός χώρος μπορεί να αξιοποιηθεί καταλλήλως ώστε να αναβαθμίσει την περιοχή στην οποία βρίσκεται. Αυτό διακρίνεται μέσω μεγάλων έργων που έχουν πραγματοποιηθεί ανά περιόδους, με σεβασμό στην ήδη υπάρχουσα βιομηχανική εγκατάσταση χωρίς υπερβολικές αλλαγές, αλλά και με την ενσωμάτωση μιας νέας χρήσης στο χώρο που παλαιότερα συνέβαινε άλλη δράση. Το πρώτο αναγνωρισμένο βιομηχανικό μνημείο σε ανοιχτό μουσείο (open-air) είναι το Ironbridge στο ορυχείο του Shropshire της Αγγλίας. Το 1779 κατασκευάστηκε η Γέφυρα των μεταλλείων στον ποταμό Severn που σε συνδυασμό με τα εργαστήρια, το πάρκο-μουσείο και τους οικισμούς των μεταλλωρύχων έγινε υπόδειγμα για όλο τον κόσμο με αποκορύφωμα το 1986 να ανακηρύσσεται Τόπος Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την UNESCO. Την ίδια περίοδο δημιουργήθηκε στη Γαλλία ένα ακόμα μουσείο που με τις δραστηριότητες του κάλυψε τις ανάγκες μίας μεγάλης επαρχίας με πλούσιο μεταλλευτικό και μεταλλουργικό παρελθόν, το Οικομουσείο στο le Creusot – Montceau les Mines . Στην

Εικόνα 5- Το Οικομουσείο στο le Creusot – Montceau les Mines

⁴ Η Iron Bridge είναι μια αψίδα από χυτοσίδηρο που διασχίζει τον ποταμό Severn στο Shropshire της Αγγλίας . Η κατασκευή της άρχισε το Νοέμβριο του 1777 και ολοκληρώθηκε το 1781, καθώς ήταν η πρώτη μεγάλη γέφυρα στον κόσμο που κατασκευάστηκε από χυτοσίδηρο.

⁵ Το Montceau-les-Mines είναι μια κοινότητα στην Saône-et-Loire τμήμα στην περιοχή της Βουργουνδίας στην ανατολική Γαλλία. Είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα του μητροπολιτικού Communauté urbaine Creusot Montceau , που βρίσκεται νοτιοδυτικά της πόλης Ντιζόν, ενώ αποτελεί μια πρώην πόλη εξόρυξης. Ο άνθρακας ανακαλύφθηκε στην περιοχή τον 16ο αιώνα. Ένας οικισμός που ονομάζεται "Le Montceau" αναπτύχθηκε από αυτήν την ανακάλυψη. Το "Le Montceau" άρχισε να αναπτύσσεται μετά την οικοδόμηση του Canal du Center , που χτίστηκε μεταξύ 1783 και 1791.

Κορνουάλη επίσης αρθρώνονται μνημεία βιομηχανικά ναυτικά και εθνικής κληρονομιάς παρά το γεγονός ότι δε διαθέτει πλούσια βιομηχανική ιστορία όπως η Κεντρική Αγγλία.

Στην πόλη Sondershausen της Θουριγγίας στη Γερμανία υπάρχει μια έκταση 125 τχλμ με 50 εκατομμύρια τμ στοών και περισσότερα από 400 χλμ υπόγειων σπηραγγών. Αυτές οι υπόγειες και υπέργειες εγκαταστάσεις βρίσκονταν σε χρήση από το 1891 μέχρι και το 1989 και αποτελούσαν το Πάρκο αλατωρυχείων Erlebnisbergwerk "Gluckauf".⁶ Οι υπόγειες και υπέργειες αυτές εγκαταστάσεις μεγέθους μιας ολόκληρης πόλης, χρησιμοποιήθηκαν για δράσεις πολιτισμού και αναψυχής. Πιο συγκεκριμένα το εσωτερικό του ορυχείου έχει μετατραπεί σε χώρο εκδηλώσεων και συναυλιών με τη διατήρηση κάποιων στοών και τμημάτων εξοπλισμού και εξόρυξης ανοιχτά προς τους επισκέπτες ενώ γύρω από το ορυχείο έχουν δημιουργηθεί οι χώροι διοίκησης και το τεχνολογικό μουσείο. Επίσης γύρω από το ορυχείο έχουν οργανωθεί υπαίθριοι χώροι αναψυχής με αθλητισμό, αγώνες δρόμου, κανώ-καγιάκ. Μπορεί το συγκεκριμένο ιστορικό βιομηχανικό μνημείο να αποτελεί παράδειγμα υπερβολής, αλλά μέσα από αυτό τονίζονται οι πολλαπλές δυνατότητες εκμετάλλευσης που δίνονται σε ένα χώρο ανάλογα με τις εγκαταστάσεις του.

Εικόνα 6 - Duisburg-Nord Landscape Park στη Γερμανία

7.2. Ο βαθμός επέμβασης και η επανάχρηση στα βιομηχανικά κελύφη

Ο τρόπος διαχείρισης των κελυφών που εμπεριέχουν βιομηχανικούς χώρους, καθώς επίσης η διάσωση και προστασία τους αποτελεί ένα σύνθετο ζήτημα. Παρατηρούνται αντικρουόμενες τάσεις τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα στο πεδίο αυτό, αφού κάποιες περιπτώσεις οδηγούνται στη διατήρηση και επανάχρηση και κάποιες άλλες στην εγκατάλειψη και την καταστροφή των μνημείων. Αφού πραγματοποιηθεί αξιολόγηση, στη συνέχεια γίνεται αντιληπτός ο βαθμός προστασίας του κελύφους πράγμα το οποίο καθορίζει το είδος και το εύρος των επεμβάσεων που θα συμβούν. Η ιστορική αξία και σημασία του κτιρίου, η ταυτότητά του, η αρχική του χρήση, η τυπολογία του, τα κατασκευαστικά του χαρακτηριστικά, η θέση του στον αστικό ιστό και η φυσιογνωμία του άμεσου περιβάλλοντος αποτελούν τους παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις αυτές.

Φυσικά, η αναγνώριση ενός βιομηχανικού κτιρίου ως μνημείο γίνεται με γνώμονα τις αξίες που εμπεριέχει το βιομηχανικό τοπίο και τα χαρακτηριστικά στοιχεία που του προσδίδει. Πιο συγκεκριμένα, η αρχιτεκτονική των βιομηχανικών κτιρίων κάθε εποχής παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία καθώς έχει άμεση σχέση με τον τόπο που βρίσκεται η βιομηχανική μονάδα. Μία κτιριακή κατηγορία, όπως οι χώροι βιομηχανικής ή βιοτεχνικής παραγωγής εμφανίστηκαν αρχικά σε μία συγκεκριμένη κοινωνία και κάτω από πίεση κοινωνικοοικονομικών αλλαγών, ενώ οι πρώτες προσπάθειες για

⁶ Βλ. και <http://www.erlebnisbergwerk.com> (28/11/2020)

Εικόνα 7 - Εξωτερική άποψη του Völklinger Hütte, στη Γερμανία

τη διατύπωση νέων μορφών που να ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες βασίζονται στη χρήση αρχιτεκτονικών μορφών άλλων κτιριακών κατηγοριών του παρελθόντος.

Η δημιουργία μίας αυτόνομης αρχιτεκτονικής γλώσσας για τα βιομηχανικά κτίρια αποτελεί ένα άρρηκτα συνδεδεμένο αποτέλεσμα με κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς, πολιτικούς και νομοθετικούς παράγοντες καθώς επίσης και αποτέλεσμα των μέσων και μεθόδων κατασκευής. Έτσι, τα κτίρια διαχωρίζονται ανάλογα με την άρθρωση των χώρων, τον κτιριακό όγκο, τη μορφή και την τεχνική υλοποίησης σε κατηγορίες. Αρχικά υπάρχουν τα «παραδοσιακά κτίρια» τα οποία είναι επηρεασμένα από την αρχιτεκτονική των βιομηχανικών κτιρίων της Βρετανικής Επανάστασης, δηλαδή από το 1760 έως και τα μέσα του 18ου αιώνα. Εν συνεχεία, είναι τα «μνημειακά κτίρια» με επιρροές από την ευρωπαϊκή βιομηχανική αρχιτεκτονική της πρώτης τεχνολογικής επανάστασης, δηλαδή από τα μέσα του 18ου αιώνα έως τη δεκαετία του 1890. Τέλος, από το 1890 και έπειτα εμφανίζονται τα «οδοντωτά κτίρια» στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες,⁷ με κύρια χαρακτηριστικά τους τη δυναμικά απλωμένη οδοντωτή οροφή που στεγάζει συνήθως χώρους παραγωγής, την ορθογωνική κάτοψη και τη σαφήνεια του κτιριακού όγκου.

⁷ Grenier L., Wieser-Benedetti H., (1979), *Les châteaux de l'industrie*, (εκδ.: Edité par les Archives d'Architecture Moderne et le Ministère de l'Environnement et du Cadre de Vie-Direction de l' Architecture), σελ. 22-27

Με γνώμονα τα παραπάνω, καθορίζεται ο επανασχεδιασμός και η ανασυγκρότηση του κελύφους ή του ευρύτερου τοπίου. Παρόλα αυτά, η σχέση του παλιού με το καινούργιο είναι αμφίδρομη και όχι μια σχέση μεταξύ αντικρουόμενων στοιχείων. Διατηρείται ουσιαστικά η αυθεντικότητα του κτιρίου, δηλαδή το σύνολο των αντικειμενικών και ιστορικά επιβεβαιωμένων χαρακτηριστικών από την πρωτότυπη μέχρι και την τρέχουσα κατάσταση τους, αποτέλεσμα των διάφορων μεταλλαγών κατά τη διάρκεια του χρόνου. Γι' αυτό το λόγο κάθε νέα επέμβαση στο παλιό κτίριο οφείλει να είναι αναστρέψιμη και να έχει τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις σε αυτό.

Η τεκμηρίωση κάθε είδους αλλαγής είναι απαραίτητη έτσι ώστε να μην κινδυνεύει να χαθεί η αξία και η αυθεντικότητα του βιομηχανικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα, οι επεμβάσεις θα πρέπει να αναδεικνύουν την ιστορική και αρχιτεκτονική αξία του κτίσματος, την αισθητική αναβάθμιση του ίδιου του κτίσματος αλλά και του περιβάλλοντα χώρου. Η επέμβαση μπορεί να διαθέτει ήπιο χαρακτήρα, συνετή αξιοποίηση και επανένταξή του κτίσματος στη ζωή της πόλης ή να είναι το άκρως αντίθετο από αυτήν. Δηλαδή, να προτείνει μια πιο ριζοσπαστική άποψη με λύσεις κατεδάφισης μεγάλου μέρους της εγκατάστασης, προσαρμοσμένες σε συνθήκες προτεραιοτήτων. Το εργοστάσιο του Φιζ στη Συγγρού είναι μια τέτοια περίπτωση, ενώ θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του μοντερνισμού. Είναι γεγονός πως ένα πολύ μεγάλο μέρος του κατεδαφίστηκε, παρότι ήταν διατηρητέο, προκειμένου να χτιστεί ο χώρος στάθμευσης του αντίστοιχου σταθμού του μετρό.

Εικόνα 8 – Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης-Κτίριο Φιζ

Έπειτα από την καταγραφή των αποτελεσμάτων όσον αφορά τη σοβαρότητα των προβλημάτων και τις πρακτικές που εφαρμόζονται στους βιομηχανικούς χώρους, προκύπτουν ορισμένες στρατηγικές επανάχρησης και μέθοδοι αντιμετώπισης. Αυτές οι μέθοδοι εξαρτώνται από τον βαθμό προστασίας που έχει επιλεγεί να αποδοθεί στο κάθε κτίσμα και με βάση αυτά διακρίνονται σε κατηγορίες. Υπάρχει η δυνατότητα να διατηρηθεί πλήρως ένα βιομηχανικό κτίσμα ή τοπίο και να μετατραπεί σε ζωντανό μουσείο. Τέτοια περίπτωση αποτελεί το βιομηχανικό συγκρότημα της πόλης Völklingen της Γερμανίας, όπου ολόκληρο το συγκρότημα απέκτησε μουσειακό χαρακτήρα. Μια διαφορετική περίπτωση είναι να διατηρηθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν την ίδια ώρα, μαζί με τον μηχανολογικό εξοπλισμό όπου υπάρχει και με ελάχιστες επεμβάσεις όπου κρίνονται αναγκαίες.

Μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί διατήρηση, στην περίπτωση που διασωθούν ορισμένα κτίσματα και δημιουργηθεί ένα τεχνολογικό πάρκο με νέες εγκαταστάσεις, όπως συνέβη στην περίπτωση του Parc de la Villette στο Παρίσι.⁸ Στη συνέχεια υπάρχει η δυνατότητα να διατηρηθούν ακόμα και

⁸ Η σχεδίαση του πάρκου και των εγκαταστάσεων πραγματοποιήθηκε από τον Ελβετό αρχιτέκτονα Bernard Tschumi και το έργο κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 1984 και 1987

μεμονωμένα στοιχεία με προσθήκες και ανακατασκευές ή διατήρηση μόνο του μηχανολογικού εξοπλισμού. Τέτοια περίπτωση αποτελεί το Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη⁹ που διατηρήθηκε μόνο η βόρεια όψη. Τέλος, υπάρχει και η πιθανότητα κατεδάφισης και ανάπλασης. Αυτό συνέβη στο βιομηχανικό συγκρότημα της πόλης Oberhausen της Γερμανίας, καθώς κατεδαφίστηκε ολόκληρη η έκταση με τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες και τη θέση της πήραν ένα εμπορικό κέντρο, ένα συγκρότημα κατοικιών, ξενοδοχεία και χώροι αθλητισμού και αναψυχής.

Συνεπώς, πραγματοποιείται κάποιος συμβιβασμός ανάμεσα στη δομή και τη μορφή του και τις απαιτήσεις που έχει η νέα χρήση και στον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η επανάχρηση ενός κτιρίου. Ωστόσο, τα όρια του συμβιβασμού δεν είναι προσδιορισμένα και κατά συνέπεια ο σχεδιαστής είναι αυτός που παίρνει θέση απέναντι στο πρόβλημα και προτείνει λύσεις που θα οδηγήσουν στο τελικό αποτέλεσμα. Παρ' όλες τις ιδιαιτερότητες της περίπτωσης, η μελέτη για τον επανασχεδιασμό ενός βιομηχανικού κτιρίου, δε διαφέρει από τη μελέτη ενός άλλου κτιρίου. Πραγματοποιείται ανανέωση της μορφής και της λειτουργίας του παλιού κελύφους από τους σχεδιαστές εφαρμόζοντας αναδιαρρυθμίσεις, κατεδαφίσεις ή ακόμα και προσθήκες. Συνθετικό στοιχείο μπορεί να αποτελέσει επίσης η προσθήκη, που σημαίνει πως το παλιό οφείλει να ενσωματώσει μια νέα κατασκευή και να αποδεχτεί δεδομένους κανόνες. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, υπάρχουν οι γενικές αρχές σχεδιασμού, που καλούνται να απαντήσουν στην ύπαρξη αυτών των χώρων ως μνημεία βιομηχανικής κληρονομιάς.

Συμπερασματικά η πραγματοποίηση ενεργειών και επεμβάσεων που σέβονται την ιστορικότητα και την ταυτότητα ενός βιομηχανικού μνημείου αλλά και η κατανόηση των επιμέρους στοιχείων που το συνθέτουν, οδηγούν στην επιτυχία.

Εικόνα 9 - Gasometer Simmering , Βιέννη. Οι τέσσερις δεξαμενές αερίου.

⁹ Το μουσείο στεγάζεται στο χώρο της παλιάς Ηλεκτρικής Εταιρείας και η ανακατασκευή του πραγματοποιήθηκε ολοκληρώθηκε το 2002.

7.3. Adaptive re-use

Η «προσαρμοσμένη επανάχρηση» ή αλλιώς «adaptive re-use» έχει βοηθήσει στην μείωση των κατεδαφίσεων αλλά και ερειπωμένων βιομηχανικών κτιρίων, μια και αφορά κτίσματα διαφορετικών εποχών αλλά και νεότερα μνημεία. Ο όρος «adaptive re-use» αναφέρεται πιο συγκεκριμένα σε τρεις αρχές που αφορούν στην επανάχρηση, ανακύκλωση, αναζωογόνηση, μείωση και μετατροπή (reuse ,recycle, revive, reduce, repurpose) των χρησιμοποιούμενων οικοδομών. Με αυτό τον τρόπο κτήρια που μέχρι πρότινος είχαν μια συγκεκριμένη χρήση, αλλάζουν λειτουργία προσαρμοζόμενα στις υπάρχουσες ανάγκες της εποχής με καινοτόμο τρόπο. Ωστόσο, ο σχεδιαστής οφείλει να αντιλαμβάνεται την σημασία και την ιστορική αξία του κτηρίου που επεξεργάζεται. Ένα από τα πιο βασικά οφέλη της προσαρμοσμένης επανάχρησης είναι η αναβάθμιση της γύρω περιοχής που συχνά εγκαταλείπεται και αποξενώνεται λόγω της κατάστασης των κτιρίων. Έπειτα γίνεται πολύ μεγάλη οικονομία καθώς το κόστος της επανάχρησης ενός κτηρίου αγγίζει το 1/3 του κόστους της κατεδάφισης και στη συνέχεια της ανοικοδόμησης ενός νέου. Τέλος, το «adaptive re-use»¹⁰ είναι η πράξη η πιο στενά συνδεδεμένη με τη βιωσιμότητα σε μια οικοδομή ενώ ταυτόχρονα βασίζεται στην έννοια της ανακύκλωσης.

Εικόνα 10 – Coop project (adaptive re-use) , Βρυξέλλες

8. Βιομηχανική εξέλιξη στον Ελλαδικό χώρο

Στις αρχές του 20ου αιώνα η επένδυση σημαντικών κεφαλαίων οδήγησε στην ανάπτυξη των νέων κλάδων παραγωγής όπως η τσιμεντοποιία, οι βιομηχανίες που σχετίζονται με την παραγωγή χημικών προϊόντων αλλά και οι βιομηχανίες ηλεκτρισμού. Οι βιομηχανικές ζώνες αυτής της περιόδου στον Ελλαδικό χώρο τοποθετούνται κυρίως στον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη, τον Βόλο και έπειτα στη Σύρο, την Πάτρα, την Καλαμάτα και τη Χαλκίδα. Έτσι, σταδιακά αρχίζουν να σχηματίζονται βιομηχανικά λιμάνια, μηχανουργεία, ναυπηγεία, κλωστοϋφαντουργείες, ελαιουργεία, εργοστάσια σταφίδας κ.α. Την ίδια περίοδο παρουσιάζεται μεγάλη εξέλιξη στο θέμα της αντικατάστασης και της χρήσης του ατμού ως κινητήρια δύναμη με την χρήση του πετρελαίου ή του ηλεκτρισμού. Παρά τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές της Ελλάδας εκείνη την περίοδο, παρατηρήθηκε σταδιακή μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στη βιομηχανική το τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου. Αυτό το γεγονός επηρέασε πολύ την οικονομία της χώρας και βοήθησε στην εξέλιξη του κλάδου της βιομηχανίας. Συνέπεια αυτού όμως ήταν η εισροή μεγάλου αριθμού προσφύγων στη

¹⁰ Γεωργιάδου Ζ., Ηλίας Π., Κλωνιζάκης Α., Μοίρα Μ., Φράγκου Δ., «Χώροι γραφείων», Κεφάλαιο 8.1. Εισαγωγή το θέμα της προσαρμογής χρήσης, (ηλεκτρονικό βιβλίο Καλίππου)

χώρα οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στα μεγάλα αστικά και βιομηχανικά κέντρα όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, και Βόλος με σκοπό τη στελέχωση των βιομηχανιών με φτηνό εργατικό δυναμικό.

Στη συνέχεια σημειώθηκε προσωρινή ανάπτυξη του τομέα της βιομηχανίας την περίοδο του Μεσοπολέμου μέσω των επενδύσεων ξένων κεφαλαίων καθιστώντας τον δυναμικό τομέα της ελληνικής οικονομίας. Παρά το γεγονός αυτό ισχυρό πλήγμα στη βιομηχανική παραγωγή σε παγκόσμια κλίμακα αποτέλεσε η οικονομική κρίση του 1929 και εν συνεχεία ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος που επιδείνωσε την κατάσταση. Μετά το τέλος του πολέμου γίνονται προσπάθειες που αποσκοπούν στην ενεργοποίηση και ανασύσταση των μηχανισμών της οικονομίας και της παραγωγής.¹¹ Οι προσπάθειες αυτές όμως δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικές καθώς έκτοτε ο βιομηχανικός τομέας βασίστηκε σε εξωτερικά κεφάλαια. Ωστόσο τα πρώτα μέτρα βιομηχανικής αποκέντρωσης ξεκινούν στις αρχές της δεκαετίας του 1950 με την πλειονότητα της βιομηχανικής δραστηριότητας να παραμένει στα αστικά κέντρα, ενώ από τις αρχές της δεκαετίας 1960 παρατηρείται εκ νέου ανάπτυξη της βιομηχανίας. Η περίοδος αυτή είναι ευνοϊκή καθώς θεσπίζονται μέτρα που οδηγούν στη δημιουργία βιομηχανικών ζωνών σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας, ενώ την ίδια στιγμή ο Πειραιάς εξακολουθεί να έχει την μεγαλύτερη συγκέντρωση βιομηχανιών.

Εικόνα 11 – Ατμοηλεκτρικός σταθμός Νέου Φαλήρου, 1903

Μεταξύ των δεκαετιών 1970 και 1990 ξεκίνησε σταδιακή αποβιομηχάνιση στον Ελλαδικό χώρο με καθημερινή καταγραφή της παύσης λειτουργίας εργοστασιακών μονάδων.¹² Οι ανακατατάξεις και οι μεταβολές στην παραγωγική βάση, στα τεχνολογικά μέσα στις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες αποτέλεσαν αιτία αυτού. Οδηγήθηκαν πολλές βιομηχανίες στο κλείσιμο με τη δημιουργία ενός νέου θεσμικού πλαισίου το οποίο διαμορφώθηκε με βάση τον νόμο περί απομάκρυνσης της βιομηχανίας από την Αττική, το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας, τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια των δήμων που διατρέχει η οδός Πειραιώς του 1988 και το Προεδρικό Διάταγμα για τον Ελαιώνα του 1995. Συνεπώς, έγινε άμεσα αντιληπτό το πρόβλημα που δημιουργούσε η λειτουργία τους μέσα στον αστικό χώρο, αλλά και η απουσία χωροταξικού σχεδιασμού. Ταυτόχρονα σημειώνεται μια τάση αναγνώρισης της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα με αποτέλεσμα στις αρχές του 20ου να αρχίζει με μια πρόθεση προστασίας,

¹¹ Χαρακτηριστικά οικονομικά προγράμματα αποτελούν η Σύσταση του Οργανισμού Ανασυγκρότησης (Ν. 5/1946), το σχέδιο Μάρσαλ (1948).

¹² Αγγριαντώνη Χ. (2010), «Οι Απαρχές της Εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα», Β' έκδοση, σελ.247-249

αποκατάστασης και επανάχρησης των βιομηχανικών κτιρίων.¹³Εν συνεχεία, ο συνδυασμός των Εθνικών Πρωτοβουλιών, των διαρθρωτικών προγραμμάτων αλλά και των προγραμμάτων την Γενικής Διεύθυνσης Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδήγησαν στη σημερινή εικόνα της Ελλάδας με πολλές περιοχές της γεμάτες με βιομηχανικά μνημεία.

Έτσι, έχει διασωθεί και αναδειχθεί αρκετά μεγάλος αριθμός βιομηχανικών και προβιομηχανικών εγκαταστάσεων σε όλη την Ελλάδα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν, το εργοστάσιο φωταερίου στο Γκάζι της Αθήνας, ο Ατμοηλεκτρικός Σταθμός του Νέου Φαλήρου, η Γαλλική Εταιρεία Μεταλλείων Λαυρίου, οι εγκαταστάσεις αποξήρανσης της Κωπαΐδας, οι αλευρόμυλοι Αλλατίνη, η βιομηχανική ζώνη της Ερμούπολης. Φυσικά, οι προσπάθειες των τελευταίων χρόνων δημιούργησαν μια νέα γενιά θεματικών μουσείων, σχετικών με το αντικείμενο, σύγχρονων και πρωτότυπων. Έτσι, κάποιες από τις προβιομηχανικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα έχουν ήδη αποκατασταθεί και εμφανίζονται με νέα χρήση και λειτουργία σήμερα ώστε να είναι προσβάσιμα και στο ευρύ κοινό. Τέτοιες εγκαταστάσεις είναι τα κτίρια των σιδηροδρομικών σταθμών που πλέον αποτελούν το Σιδηροδρομικό Μουσείο ΟΣΕ, οι προβιομηχανικοί νερόμυλοι της Δημητσάνας με νέα χρήση αυτή του Υπαίθριου Μουσείου Υδροκίνησης, οι εγκαταστάσεις του Οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης (ΟΥΘ) με νέα χρήση το Μουσείο Ύδρευσης Θεσσαλονίκης, τα ελαιοτριβεία και σαπωνοποιεία της Μυτιλήνης με το Μουσείο Σαπωνοποιίας στο Πλωμάρι. Επίσης επανάχρηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων πραγματοποιείται στο Σουφλί με το Μουσείο Μεταξιού, στη Σπάρτη με το Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού, στην Μήλου με το Μεταλλευτικό Μουσείο, στο Λαύριο με το Τεχνολογικό – Πολιτιστικό Πάρκο, στην Ερμούπολη της Σύρου με το Κέντρο Τεχνικού Πολιτισμού - Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης και άλλα.¹⁴

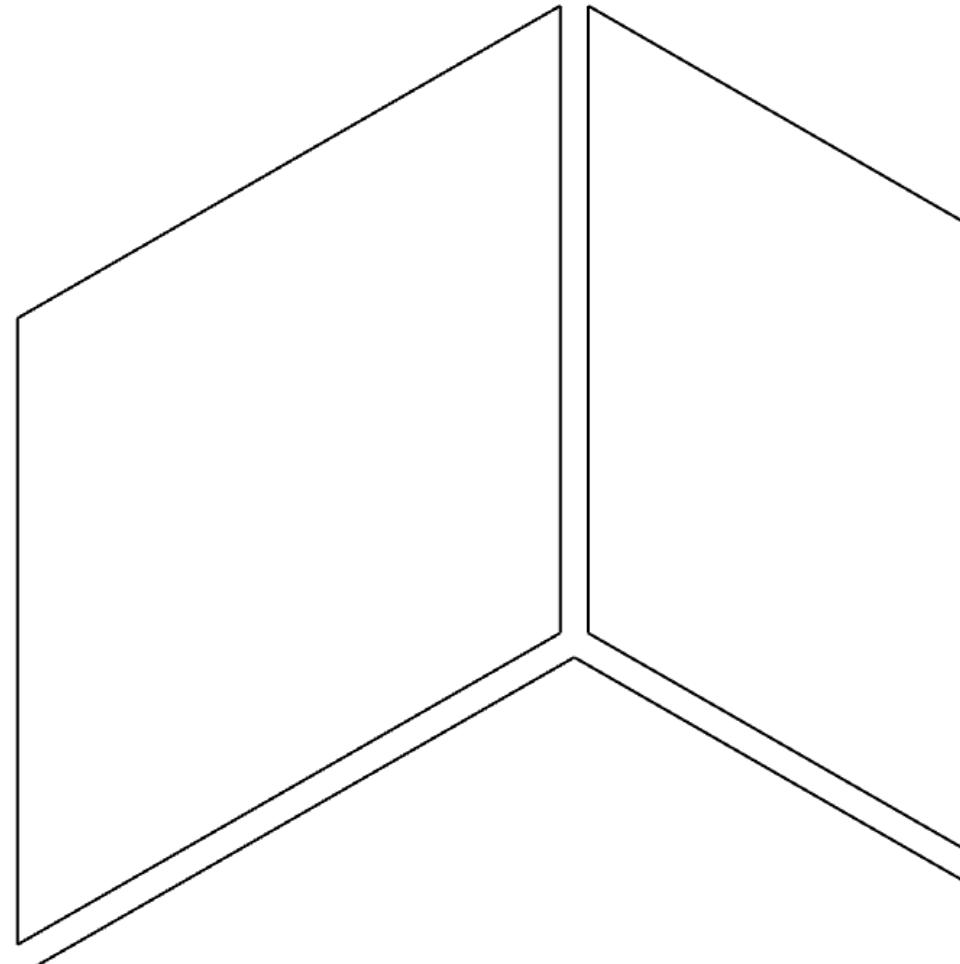

Εικόνα 12 - Νεώριο Ερμούπολης Σύρου, 19ος αιώνας

¹³ Φ. Βαταβάλη, Ν. Μπελαβίλας, (2007) «Ο μετασχηματισμός της οδού Πειραιώς», Το τέλος των γιγάντων, βιομηχανική κληρονομιά και μετασχηματισμοί των πόλεων, στην 5η Πανελλήνια Επιστημονική Συνάντηση ΤΙΣΣΙΗ, Βόλος, σελ. 2-6

¹⁴ Άσπα Γ., (2008), «Νέες οικονομίες, χωρικοί μετασχηματισμοί και τοπία», Μεταβιομηχανική πόλη, Εκδόσεις Κριτική, σελ.35-102, Αθήνα

ΜΕΡΟΣ Β' : Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

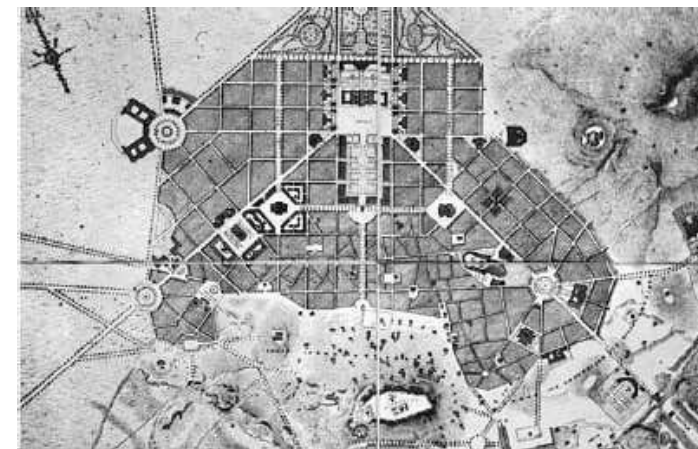
9. Αναγνώριση Περιοχής

9.1. Ιστορικά στοιχεία του ευρύτερου χώρου

Ο 19^{ος} αιώνας ήταν η περίοδος ανέγερσης πολλών κτιρίων νεοκλασικού ρυθμού, εκ των οποίων τα περισσότερα σώθηκαν από τα διάφορα αρχιτεκτονικά μνημεία. Ο Κεραμεικός και γενικότερα το κέντρο της Αθήνας αποτέλεσε μέρος έλευσης πληθυσμιακών ροών σε πολλές περιόδους της ιστορίας. Με την Μικρασιατική Καταστροφή όμως αλλά και την εσωτερική μετανάστευση κατά την περίοδο 1950-1960, σημειώθηκαν πολύ μεγάλες μεταβολές στους δημογραφικούς δείκτες. Έτσι, ενώ ήταν γεμάτη ολόκληρη η Αθήνα από προσφυγικούς καταυλισμούς, το 1930 ξεκινά μια αναβάθμιση της περιοχής. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της ανέγερσης κτιρίων και της άνθησης πολυκατοικιών σε όλες τις συνοικίες της, συνεπώς και του Κεραμεικού. Η ανάπτυξη αυτή συνεχίζεται και μεταπολεμικά σχεδόν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Έτσι, σταδιακά προσδίδεται στο κέντρο της Αθήνας η εικόνα που παρουσίαζε, δίνοντας «πρόσφορο» έδαφος για την δημιουργία των συνθηκών των δεκαετιών 1990-2000 και των αποτελεσμάτων τους που συζητούνται σήμερα.¹⁵

9.2. Από την αρχαιότητα έως σήμερα

Ο Κεραμεικός έχει ιδιαίτερα μεγάλη ιστορική σημασία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως βρίσκεται στη συμβολή των τριών βασικών οδικών αξόνων της αρχαιότητας, της οδού Παναθηναίων, της Ιεράς Οδού και της Πειραιϊκής Οδού, ενώ ταυτόχρονα το Γκαζοχώρι αντιπροσώπευσε κόμβο συνάντησης της Ιεράς Οδού με την Οδό Πειραιώς. Ο Κεραμεικός οριοθετείται στη βορειανατολική πλευρά των οδών Πειραιώς και Ερμού με κοντινότερες τις συνοικίες του Θησείου, των Πετραλώνων, του Γκαζιού, του Βοτανικού και του Μεταξουργείου. Το όνομα «Κεραμεικός» φέρονταν στην Αρχαία Αθήνα δύο συνοικίες που βρίσκονταν στο βορειοδυτικό άκρο της τότε Αθήνας οι λεγόμενοι «Έξω Κεραμεικός» και ο «Εσω Κεραμεικός», ενώ ταυτόχρονα ήταν και γνωστός σαν δήμος που παρήγαγε αγγεία. Βρίσκεται δυτικά της Ακρόπολης και αποτελεί συνοικία της Αθήνας στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου του Κεραμεικού, ενώ πιστεύεται πως η ονομασία του αυτή προήλθε από τον αρχαιολογικό χώρο που βρίσκεται εκεί. Συγκεκριμένα, εκεί ήταν το πρώτο δημόσιο νεκροταφείο της αρχαίας Αθήνας και αποτέλεσε σημαντικό ιστορικό χώρο του 5^{ου} αιώνα π.Χ.,¹⁶ ενώ εξακολουθεί να είναι έως σήμερα ένας από τους πιο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας. Επιπλέον, το Γκαζοχώρι αποτέλεσε τμήμα του

Εικόνα 13 - Η πολεοδομική πρόταση των Κλεάνθη Scahubert για την πόλη των Αθηνών του 1833

¹⁵ Μοσχίδου (2011), σελ.64-77

¹⁶ Παπαδοπούλου, 1999

Δήμου Κεραμείων, του αρχαιότερου Δήμου της Αθήνας, όπου στη νεότερη ιστορία, στα πρώτα σχέδια της Αθήνας από τους Κλεάνθη και Saubert προβλεπόταν η ανέγερση των Ανακτόρων του Όθωνα, ενώ οι οδοί Πειραιώς και Σταδίου κατέληγαν στις δύο κυκλικές πλατείες στα όρια της πόλης.

Πολύ σύντομα, ο Κεραμεικός διαμόρφωσε την δική τους κοινωνικοοικονομική ταυτότητα και κατ' επέκταση τη φυσιογνωμία της πόλης. Παρατηρήθηκε πως δημιουργήθηκαν πολλές λαϊκές και εργατικές συνοικίες, καθώς επίσης δημιουργήθηκε ένα από τα σημαντικότερα εργοστάσια, αυτό του αεριόφωτος. Πολύ γρήγορα όμως το Γκάζι – Κεραμεικός χαρακτηρίστηκε ως υποβαθμισμένη περιοχή, όχι μόνο λόγω της ύπαρξης εργοστασίων αλλά και εξ αιτίας του προφίλ των κατοίκων που προέρχονταν από εργατικές τάξεις, μεταναστευτικούς πληθυσμούς και χαρακτηρίζονταν ως «περιθωριακά στοιχεία». Έτσι, άρχισε σιγά σιγά να παρατηρείται ένας διαχωρισμός της πόλης στην ανατολική και δυτική πλευρά. Προς τις προνομιακές και βορειοανατολικές περιοχές και τα προάστια κατευθύνονται οι ευπορότερες ομάδες, ενώ προς το Κολωνάκι και την Πλάκα, δηλαδή το κεντρικό ανατολικό τμήμα της Αθήνας, κατευθύνονται οι πλούσιοι Αθηναίοι.¹⁷ Τέλος, στην περιοχή του Ψυρρή, αναπτύχθηκαν πολλές βιοτεχνίες δέρματος, υποδηματοποιίας και κατά συνέπεια οι χρήσεις μεταποίησης, ήταν η ταυτότητα της περιοχής.¹⁸

Στη συνέχεια όμως, ο υποβαθμισμένος χαρακτήρας της περιοχής του Κεραμεικού και των γύρω περιοχών παγιώθηκε λίγα χρόνια αργότερα. Πιο συγκεκριμένα, αυτό επιτεύχθηκε αρχικά με την εγκαθίδρυση της Ελληνοαγγλικής εταιρείας επεξεργασίας μεταξιού το 1851 στα δυτικά της Πειραιώς, που ονομάτισε την συνοικία «Μεταξουργείο» και ακολούθησε η εγκατάσταση του συγκροτήματος παραγωγής φωταερίου (γκάζι). Το συγκρότημα αυτό βρισκόταν επί της οδού Πειραιώς απέναντι από τον Κεραμεικό, και προκειμένου να στεγαστούν οι εργαζόμενοι του εργοστασίου του γκαζιού δημιουργήθηκε μια αυθαίρετη συνοικία γύρω από αυτό και έτσι δόθηκε στην περιοχή το όνομα «Γκάζι» ή «Γκαζοχώρι». Με την εγκατάστασή του, η εκβιομηχάνιση της Αθήνας επεκτάθηκε κατά μήκος της οδού Πειραιώς, ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκε η εμπορευματική κυκλοφορία προς τον Πειραιά.

Παρά το γεγονός ότι το Γκαζοχώρι ήταν μία περιοχή αρκετά υποβαθμισμένη με πολλά προβλήματα, υπήρξε μια ιδιαίτερα ζωντανή γειτονιά που διατηρούσε την ανάπτυξη της παραδοσιακής ζωής και της κοινωνικής συναναστροφής. Υπήρξε ομαδικό πνεύμα, αλληλεγγύη,

Εικόνα 14- Λαχαναγορα Γκαζι 1930

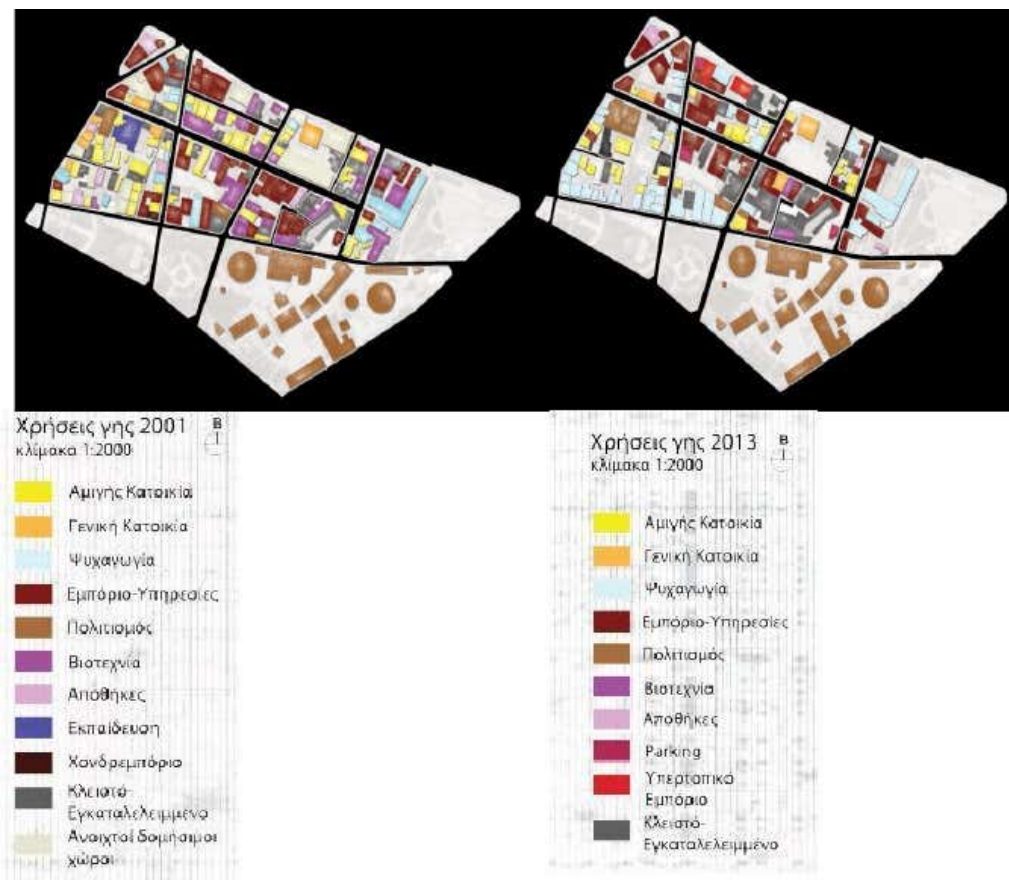
¹⁷ Μαλούτας,(2008 και 2003), σελ.11,19

¹⁸ Κουβέλα (2012), σελ.38-46

αλληλοβοήθεια και ανθρώπινη επαφή στη γειτονιά, ενώ στις γειτονιές μεταξύ των οδών Ερμού, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης ζούσαν και μερικές οικογένειες Εβραίων. Φυσικά, επειδή ήταν κοντά η Λαχαναγορά και το Γαϊδουροπάζαρο (στην οδό Ιάκχου), υπήρχαν ταβερνάκια, πατσατζίδικα, καφενεία, σανοπωλεία, πεταλουργεία, χάνια, καρποποιεία, ενώ δεν έλλειπαν οι πλανόδιοι έμποροι και οι μικροεπαγγελματίες της άτυπης οικονομίας, με επαγγέλματα που δεν υφίστανται πλέον στις μέρες μας (π.χ. γαλατάς, πραματευτής, μαστιχάς, μπαλωματής, σταφυλάς, γανωτής, γλυκατζής).¹⁹

Ωστόσο, τη δεκαετία του 1960 άρχισε να παρακάμζει το Γκαζοχώρι, καθώς απομακρύνθηκε η Λαχαναγορά και έπειτα το 1984 έκλεισε του εργοστασίου αεριόφωτος. Έτσι, μεταξύ 1971 - 1981 αποχωρεί ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού από τη περιοχή, ενώ παράλληλα, το 1974 έρχονται νέοι εσωτερικοί μετανάστες που ανήκουν στη μουσουλμανική κοινότητα των Ελλήνων από τη Θράκη. Κατά συνέπεια, δημιουργούνται χαρακτηριστικά αστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος με χαμηλό βιοτικό επίπεδο ειδικά στην περιοχή αυτή καθώς προσελκύνονται ομάδες με εξαιρετικά χαμηλό εισόδημα.

Επιπλέον, από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα, γίνεται εμφανής η σταδιακή υποχώρηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων κατά μήκος της οδού Πειραιώς και γενικά οι τάσεις αποβιομηχάνισης στην ευρύτερη περιοχή. Παρόλο που το Γκαζοχώρι θα διατηρήσει ένα σημαντικό ποσοστό των μικρομεσαίων βιοτεχνιών και μετά την αποβιομηχάνιση, από το 1985 και έπειτα αρχίζουν πιέσεις προς νέες τάσεις ανάπτυξης με κατεύθυνση τις δραστηριότητες πολιτισμού και διασκέδασης. Σήμερα, παρατηρείται μια ριζικά αλλαγμένη φυσιογνωμία της περιοχής του Κεραμεικού καθώς έχουν γίνει παρεμβάσεις αναπλάσεων, συνήθως χωρίς καθολικό σχεδιασμό, έχει εισαχθεί νέος πληθυσμός και έχουν προστεθεί διαφορετικοί και νέοι τύποι κατοικίας. Τα τελευταία χρόνια η ζήτηση για κατοικία στο κέντρο δεν σημειώνεται σε μεγάλο βαθμό, ωστόσο υπάρχουν αρκετοί νέοι ηλικιακά άνθρωποι που επιλέγουν τις περιοχές αυτές για να κατοικήσουν.

Εικόνα 15 - Χάρτης χρήσεων γης στο Γκάζι το 2001 ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ 2003 ΔΕΞΙΑ

¹⁹ Ρωπαϊτου Τ., (2004)

9.3. Υπερσύγχρονο «πράσινο» κτίριο για την COSMOTE e-value στον Κεραμεικό

Το 1959 κτίστηκε ένα κτίριο για να στεγάσει το Μηχανογραφικό Κέντρο του ΟΤΕ. Αυτό βρίσκεται πολύ κοντά στο Μετρό του Κεραμεικού, έχει συνολική επιφάνεια 7.700 τ.μ. Σήμερα, μετά από πλήρη ανακαίνισή που ανέλαβε την υλοποίηση του η ΟΤΕ Estate, λαμβάνοντας υπόψη τα διεθνή πρότυπα και τις ειδικές απαιτήσεις για τη δημιουργία ενός contact center, στεγάζονται πλέον εκεί κάποια από τα γραφεία της COSMOTE e-value.

Το συγκεκριμένο κτίριο απέσπασε πρόσφατα τη διεθνή πιστοποίηση LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) για περιβαλλοντικά και βιώσιμα κτίρια από το Αμερικανικό Συμβούλιο Πράσινων Κτιρίων (U.S. Green Building Council – USGBC). Πρόκειται ουσιαστικά για ένα από τα μόλις επτά κτίρια στην Ελλάδα με πιστοποίηση κατά LEED σε επίπεδο Gold (δηλαδή χρυσή πιστοποίηση) και είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε χειμώνα-καλοκαίρι η θερμοκρασία να κυμαίνεται μεταξύ 23 και 25 βαθμών κελσίου. Επίσης, έχουν τοποθετηθεί σε διάφορα σημεία του κάδοι ανακύκλωσης για χαρτί, αλουμίνιο, πλαστικό και μελάνια.

Με σεβασμό στο περιβάλλον και την κοινωνία, το νέο κτίριο αναβαθμίζει το αστικό περιβάλλον, ενώ παράλληλα βοηθά στην ενίσχυση της τοπικής αγοράς και οι εργαζόμενοι αναπτύσσονται σε ένα σύγχρονο και οικολογικό περιβάλλον. Ο σχεδιασμός του κτιρίου εντάσσεται στην κατηγορία του “αιφορικού”, καθώς εφαρμόζει όλο το εύρος των αρχών της αιφόρου ανάπτυξης. Αρχικά, προκαλεί απόλυτα ανεκτές επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην κατασκευή και στη λειτουργία ενώ βοηθά στη μείωση επιβλαβών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Την ίδια στιγμή δίνει νέα πνοή στη γειτονιά του Κεραμεικού και στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας καθώς επίσης ενισχύεται η εταιρική εικόνα και η περιβαλλοντική πολιτική.

Επιπροσθέτως, το κτίριο έχει αναβαθμιστεί ενεργειακά μέσω του κελύφους του, καθώς είναι καλυμμένο με εξωτερική θερμομόνωση για να διατηρείται η θερμοκρασία των εσωτερικών χώρων, χωρίς απώλειες και περιττή χρήση του κλιματισμού. Για αυτό το λόγο έχει τοποθετηθεί μια μεταλλική “πρόσοψη” στη νότια όψη για τη μείωση της ηλιακής ακτινοβολίας και την επίτευξη ενεργειακής εξοικονόμησης. Επίσης, έχει τοποθετηθεί εγκατάσταση χαμηλής ηλεκτρικής κατανάλωσης φωτισμού LED στους χώρους και ο κεντρικός έλεγχος φωτισμού και ο έλεγχος φωτισμού στα WC

Εικόνα 16 - Κύρια όψη κτιρίου “Cosmote e-value”

πραγματοποιείται με αισθητήρες παρουσίας. Όσον αφορά τη θέρμανση του νερού υπάρχει εγκατάσταση ηλιακών συλλεκτών, ώστε να εξοικονομείται ενέργεια και από εκεί.

Η επιλογή των υλικών έγινε με βάση την περιεκτικότητα τους σε ανακυκλωμένο περιεχόμενο υλικών και τα υλικά παρήχθησαν ή εξορύχθηκαν εντός Ελλάδος. Η συλλογή των όμβριων υδάτων για το πότισμα του περιβάλλοντα χώρου και της φύτευσης έχει μικρές απαιτήσεις ποτίσματος, ενώ οι κρουνοί χαμηλής κατανάλωσης πόσιμου νερού που έχουν τοποθετηθεί μειώνουν και ελέγχουν τη χρήση του πόσιμου νερού που καταναλώνεται. Στη συνέχεια, έχουν δημιουργηθεί φυσικά φωτιζόμενοι χώροι με εξασφαλισμένη τη θέαση προς τον εξωτερικό χώρο, ενώ ο σχεδιασμός και η υλοποίηση νέων επίπλων έχουν υλοποιηθεί με ειδικές προδιαγραφές λειτουργικότητας και ηχοαπορρόφησης. Τέλος, έχουν τοποθετηθεί ψευδοροφές και πανέλα με ηχοαπορροφητικά χαρακτηριστικά για την εξασφάλιση της ακουστικής άνεσης.

Στο ισόγειο του κτιρίου υπάρχει το Career Center, ο χώρος 200 τ.μ. στον οποίο έρχονται για συνεντεύξεις και τεστ δεξιοτήτων οι υποψήφιοι εργαζόμενοι της εταιρείας. Στους επάνω ορόφους βρίσκονται τα γραφεία των εργαζομένων με τις τηλεφωνικές γραμμές. Σε ολόκληρο το κτίριο και τους εσωτερικούς χώρους διατηρείται λευκό μοτίβο, καθώς σύμφωνα με την ιδέα των ανθρώπων που πραγματοποίησαν την ανακαίνιση, οι εργαζόμενοι γέμιζαν τον συγκεκριμένο χώρο με χρώμα, είτε με τα ρούχα και τα προσωπικά αντικείμενα που έχουν στα γραφεία τους είτε με την προσωπικότητά τους.

Στον πρώτο όροφο στεγάζεται επίσης η αίθουσα ξεκούρασης που διαθέτει πουφ, ξύλινο επιτραπέζιο ποδοσφαιράκι και τηλεόραση πολλών ιντσών όπου οι εργαζόμενοι μπορούν να παρακολουθούν στο διάλειμμά τους τα κανάλια της COSMOTE TV και ακριβώς δίπλα βρίσκεται η πλήρως εξοπλισμένη κουζίνα. Τέλος, διαθέτει 4 αίθουσες εκπαίδευσης 80 θέσεων, 5 αίθουσες συναντήσεων, εστιατόριο και αρκετούς χώρους ξεκούρασης.

Εικόνα 17 - Χώρος γραφείων κτιρίου “Cosmote e-value”

10. Χαρακτηριστικά Βιομηχανικών Κτιρίων

Αρχικά, τα βιομηχανικά κτίρια ξεκίνησαν να εμφανίζονται κυρίως στην Ευρώπη λόγω των οικονομικών παραγόντων που προέκυπταν, με βασικό κριτήριο τη λειτουργικότητα ώστε να αυξηθεί η παραγωγή. Στη συνέχεια, άρχισε να αποτελεί εξίσου σημαντικό κριτήριο και το αισθητικό κομμάτι, ενώ παράλληλα κυριαρχούσε απόλυτη γεωμετρία στους εσωτερικούς χώρους, ώστε όχι μόνο να διευκολύνεται η τοποθέτηση μηχανημάτων, αλλά και να προβλέπεται η μελλοντική αναδιάταξή τους. Φυσικά η διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου επηρεαζόταν από το είδος παραγωγής, τα υλικά και τα αρχιτεκτονικά στοιχεία παραγωγής. Βασικό χαρακτηριστικό των βιομηχανικών κτιρίων αποτελούσαν τα εμφανή δομικά υλικά, όπως το ξύλο, ο σίδηρος, το οπλισμένο σκυρόδεμα, το κεραμίδι και η πέτρα, καθώς είναι προσφιλή και αποδεκτά σε μεγάλη μερίδα των κατοίκων των πόλεων που οι περισσότεροι ζουν σε άτυπα, ουδέτερα, χωρίς χαρακτήρα διαμερίσματα κτιρίων της αντιπαροχής. Επίσης, τον 19ο αιώνα τα βιομηχανικά κτίρια ήταν χαμηλοτάβανα, οι όψεις των κτιρίων είχαν μεγάλα εν σειρά ανοίγματα, οι κολώνες τους είχαν μεγάλες αποστάσεις η μία από την άλλη και τα πατώματά τους είχαν μεγάλη αντοχή για να μπορούν να αντέξουν το βάρος του βιομηχανικού εξοπλισμού. Στην Ευρώπη πολλές βιομηχανίες στεγάζονται σε κτίρια άλλων χρήσεων όπως εκκλησίες και μοναστήρια και έτσι προέκυψε και καθιερώθηκε ένα βασικό σχεδιαστικό στοιχείο, το «μάτι του βοδιού». Το στοιχείο αυτό αποτελεί ουσιαστικά το μοτίβο ενός κυκλικού φεγγίτη στη μέση του αετώματος με μορφολογική και λειτουργική αξία.²⁰ Όσον αφορά την χωροθέτησή τους, βρίσκονται στον κεντρικό ιστό των πόλεων κοντά σε κυκλοφοριακούς άξονες όπως λιμάνια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, και βασικές οδικές αρτηρίες. Επιπροσθέτως, συνήθως έχουν μεγάλο εμβαδόν και όγκο και είναι κτισμένα σε μεγάλα κεντρικά οικοπέδα ενώ αποτελούν σημεία αναφοράς για τις τοπικές κοινωνίες. Το προφίλ τους είναι πολύ ισχυρό καθώς έχουν συμμετάσχει ενεργά και για μεγάλο χρονικό διάστημα στην ιστορία, την κοινωνία και

Εικόνα 18 – Άποψη κτιρίου Φιζ, 1864

²⁰ Το «μάτι του βοδιού» γνωστό από την Ιταλική αρχιτεκτονική, «Oculus» ή «Occhio di Bue», δηλαδή το διαδομένο μοτίβο στα αετώματα των Ιταλικών βασιλικών της Αναγέννησης, ξεκίνησε από τα κτίρια των Brunelleschi, Alberti, Maderna και στην εμφανιζόταν στην αρχιτεκτονική του Palladio όπως στο Villa Rotonda.

την οικονομία της περιοχής που βρίσκονται. Τέλος, δίνουν τη δυνατότητα για ένταξη πολλών εναλλακτικών χρήσεων σε αυτά στον τομέα του πολιτισμού, του αθλητισμού, της διοίκησης, αλλά και της κατοίκησης.

Εν συνεχεία, τα κτίρια διαχωρίζονται ανάλογα με την άρθρωση των χώρων, τον κτιριακό όγκο, τη μορφή και την τεχνική υλοποίησης σε κατηγορίες. Αρχικά υπάρχουν τα «παραδοσιακά κτίρια» τα οποία είναι επηρεασμένα από την αρχιτεκτονική των βιομηχανικών κτιρίων της Βρετανικής Επανάστασης, δηλαδή από το 1760 έως και τα μέσα του 18ου αιώνα. Εν συνεχεία, είναι τα «μνημειακά κτίρια» με επιρροές από την ευρωπαϊκή βιομηχανική αρχιτεκτονική της πρώτης τεχνολογικής επανάστασης, δηλαδή από τα μέσα του 18ου αιώνα έως τη δεκαετία του 1890. Τέλος, από το 1890 και έπειτα εμφανίζονται τα «οδοντωτά κτίρια» στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες,²¹ με κύρια χαρακτηριστικά τους τη δυναμικά απλωμένη οδοντωτή οροφή που στεγάζει συνήθως χώρους παραγωγής, την ορθογωνική κάτοψη και τη σαφήνεια του κτιριακού όγκου.

Με γνώμονες τα παραπάνω, καθορίζεται ο επανασχεδιασμός και η ανασυγκρότηση του κελύφους ή του ευρύτερου τοπίου. Παρόλα αυτά, η σχέση του παλιού με το καινούργιο είναι αμφίδρομη και όχι μια σχέση μεταξύ αντικρουόμενων στοιχείων. Διατηρείται ουσιαστικά η αυθεντικότητα του κτιρίου, δηλαδή το σύνολο των αντικειμενικών και ιστορικά επιβεβαιωμένων χαρακτηριστικών από την πρωτότυπη μέχρι και την τρέχουσα κατάσταση τους, αποτέλεσμα των διάφορων μεταλλαγών κατά τη διάρκεια του χρόνου. Γι' αυτό το λόγο κάθε νέα επέμβαση στο παλιό κτίριο οφείλει να είναι αναστρέψιμη και να έχει τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις σε αυτό.

Εικόνα 19 - Τμήμα παραγωγής πυρωμένης καλαμίνας (ψευδαργυρούχο μετάλλευμα) που μετέπειτα γίνεται ζυλουργείο και υποσταθμός ηλεκτρικού ρεύματος της Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου

²¹ Grenier L., Wieser-Benedetti H., Les châteaux de l'industrie, εκδ.: Edité par les Archives d'Architecture Moderne et le Ministère de l'Environnement et du Cadre de Vie-Direction de l' Architecture, Παρίσι-Βρυξέλλες 1979, σελ. 22

11. Παραδείγματα σε Ελλάδα και εξωτερικό

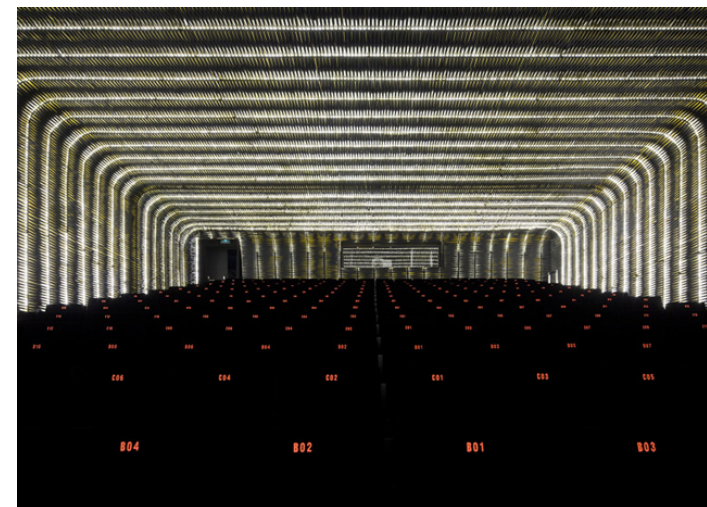
11.1. Matadero / Ισπανία

Το Matadero βρίσκεται στην περιοχή Arganzuela της Μαδρίτης στην Ισπανία, και κτίστηκε το 1911 με σκοπό να λειτουργήσει ως σφαγείο, ενώ σταμάτησε η λειτουργία του αυτή το 1996. Το σχεδιασμό του έργου ανέλαβε ο Luis Bellido δημιουργώντας ένα βιομηχανικό συγκρότημα με βασικά χαρακτηριστικά τη λειτουργικότητα και την απλότητα. Στις αρχές του 21ου αιώνα, και έπειτα από την παύση λειτουργίας των σφαγείων το Δημοτικό Συμβούλιο της Μαδρίτης αποφάσισε τη μετατροπή του χώρου αυτού σε κέντρο τέχνης και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Όλες οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν για τη δημιουργία του νέου κέντρου τέχνης στο πρώην κτίριο των σφαγείων ήταν ευέλικτες και φυσικά αναστρέψιμες, ενώ χρησιμοποιήθηκαν βιομηχανικά υλικά ώστε να ταιριάζουν με τον χαρακτήρα των εγκαταστάσεων. Το κέντρο περιλαμβάνει κινηματογράφο, αίθουσες προβολής, καφετέρια, τηλεοπτικό στούντιο, αρχειοθήκη ταινιών και μια βεράντα για υπαίθριες προβολές. Πρόκειται ουσιαστικά για έναν μεταβαλλόμενο χώρο που φιλοξενεί πολλές δραστηριότητες και λειτουργίες, που δημιουργήθηκε με στόχο την ένωση του σύγχρονου κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και να υποστηρίξει τις διαδικασίες για την οικοδόμηση του πολιτισμού του σήμερα και του αύριο.

Όσον αφορά τα υλικά για την κατασκευή του, έχει χρησιμοποιηθεί πλινθοποιία, που σηματοδοτεί οπτικά την αρχική μορφή του κτιρίου, τα χρώματα κυμαίνονται σε σκούρες γκρι αποχρώσεις, ενώ οι κόκκινες λεπτομέρειες στους εσωτερικούς χώρους του κτιρίου βοηθούν στη διατήρηση της ψυχρότητας και της ωμότητας που χαρακτήριζε την προηγούμενης χρήσης του. Η χρήση των συγκεκριμένων υλικών έχει ως αποτέλεσμα την αρμονική συνύπαρξη ενός κτιρίου από τον περασμένο αιώνα με ένα κομψό και σύγχρονο κτίριο του σήμερα. Τέλος, ο τεχνητός φωτισμός των εσωτερικών χώρων προσδίδει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς συνδυάζονται τα ξύλινα συμπλέγματα με την επιβλητική παρουσία των ανοιχτών και σκοτεινών χώρων, παίρνοντας τη λειτουργία ζωντανών κυττάρων φωτός.

Εικόνα 20 - Πρόσψη κτιρίου “Matadero”

Εικόνα 21 - Αίθουσα προβολής ταινιών

11.2. Storyline Cafe / Ταϊλάνδη

Το Storyline Cafe με εμβαδόν 165 τ.μ. σχεδιασμένο από τους αρχιτέκτονες Junsekino Architect and Design το 2015, βρίσκεται στο Bangkok της Ταϊλάνδης. Το καφέ χρησιμοποιείται επίσης και ως χώρος πολλαπλών χρήσεων, ενώ χρησιμεύει κυρίως ως σημείο συνάντησης που επιτρέπει στους ανθρώπους να χαλαρώνουν κάνοντας τη δουλειά τους. Στόχος του ιδιοκτήτη αποτελεί η δημιουργία ενός χώρου που θα συνδυάζει μέσα στο Storyline cafe, το καφέ μαζί με το φαγητό και την εργασία ταυτόχρονα.

Το συγκεκριμένο κτίριο ήταν κάποτε χώρος γραφείων, ενώ μέρος του πρώτου ορόφου και μερικά μέρη του δεύτερου ορόφου μετατράπηκαν από τον ιδιοκτήτη σε καφέ. Επιπλέον, στους πελάτες παρέχεται ο εξωτερικός χώρος με την οροφή σε περίπτωση απρόβλεπτου καιρού. Ο πρώτος όροφος του καφέ, περιλαμβάνει το μπαρ, τον πάγκο τροφίμων και τον χώρο των πελατών και έχει σχεδιαστεί ως ανοιχτός χώρος. Ο δεύτερος όροφος χωρίζεται σε δυο τμήματα, το χώρο συνεργασίας και το ιδιωτικό γραφείο.

Το καφέ κτίστηκε με σκοπό να διατηρήσει την παλαιά κατασκευή του κτηρίου και γι' αυτό το λόγο έχουν διατηρηθεί όλες οι παλιές γυάλινες σανίδες. Επιπλέον, έχουν χρησιμοποιηθεί φυσικά υλικά ώστε να μεταφέρουν το αίσθημα του ρεαλισμού όταν αγγίζονται. Το Storyline cafe χρησιμοποιεί φυσικό φως κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ το βράδυ, δίνει την αίσθηση του μπαρ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι πελάτες συνήθως να σερβίρονται με καφέ και άλλους τύπους ποτών. Τέλος, οι επισκέψεις στις διαφορετικές ώρες της ημέρας μπορούν να προσφέρουν στους πελάτες ποικίλα συναισθήματα.

Εικόνα 22 - Χώρος εργασίας στον όροφο του “Storyline cafe”

11.3. The Foundry Hotel / Ελλάδα

Το The Foundry Hotel βρίσκεται στην οδό Σαρρή του Ψυρρή, κτίστηκε το 1930 με αρχική λειτουργία την επέκταση των σταθμών των συγκοινωνιών της Αθήνας. Έπειτα λειτούργησε ως στοιχειοχυτήριο, εξειδικευμένο στην κατασκευή και χύτευση των γραμμάτων των τυπογραφικών οικογενειών και γραμματοσειρών της ελληνικής γλώσσας, ενώ στέγασε και για πολλά χρόνια το θέατρο Πολιτεία των αδελφών Χατζάκη. Παρά το γεγονός ότι το κτίριο κατατάσσεται στα σύγχρονα και μεταμοντέρνα, δε θυμίζει σε τίποτα την παλιά εγκαταλελειμμένη πόλη στην οποία βρίσκεται. Είναι τελείως εναλλακτικό κι ανεπτυγμένο με μία έντονη φιλοσοφία όσον αφορά τις πράσινες επιφάνειες.

Τη μελέτη και το σχεδιασμό του ανέλαβαν οι αρχιτέκτονες Μιλτιάδης Πορτοκάλης και Έφη Μαλανδράκη και το μετέτρεψαν σε ένα boutique ξενοδοχείο δώδεκα αυτοτελών διαμερισμάτων. Στόχο τους αποτέλεσε η υψηλή αισθητική σε όλο το κτίριο σε συνδυασμό με τη δημιουργία ενός φιλόξενου και ταυτόχρονα λειτουργικού χώρου. Το κτίριο είναι 860 τ.μ. και αποτελείται από πέντε ορόφους. Στο υπόγειο περιλαμβάνονται όλοι οι βοηθητικοί χώροι, στο ισόγειο η υποδοχή και το καθιστικό, ενώ σε τρεις ορόφους αναπτύσσονται τα διαμερίσματα. Όσον αφορά την ιστορία του κτιρίου, οι αρχιτέκτονες έδειξαν ιδιαίτερο σεβασμό στην αρχική μορφή του χώρου καθώς συντήρησαν το πέτρινο στοιχείο και πρόσθεσαν σύγχρονα υλικά προκειμένου να υπάρχει καλή ηχομόνωση και θερμομόνωση.

Το ισόγειο χαρακτηρίζεται από μία οικεία ατμόσφαιρα με φωτιστικά, έπιπλα φτιαγμένα αποκλειστικά για το ξενοδοχείο και μία υπέροχη βιβλιοθήκη που αποτελεί φόρο τιμής στην τυπογραφική ιστορία του κτιρίου. Έτσι, η ιστορία του κτιρίου διατηρείται μέσα από σύγχρονες αρχιτεκτονικές ματιές και χαρακτηριστικές γωνίες διακοσμημένες με αντικείμενα παλιότερων γενεών. Τέλος, τα διαμερίσματα έχουν όλα φυσικό φωτισμό και κυμαίνονται από 25 τ.μ. έως και 60 τ.μ. Παρατηρείται ότι υπάρχει μεγάλη επιτυχία στο συνδυασμό του vintage στοιχείου, ώστε να διατηρείται και το παραδοσιακό στοιχείο του κτιρίου, με τα αντικείμενα σύγχρονου design και με ιδιαίτερες κατασκευές.

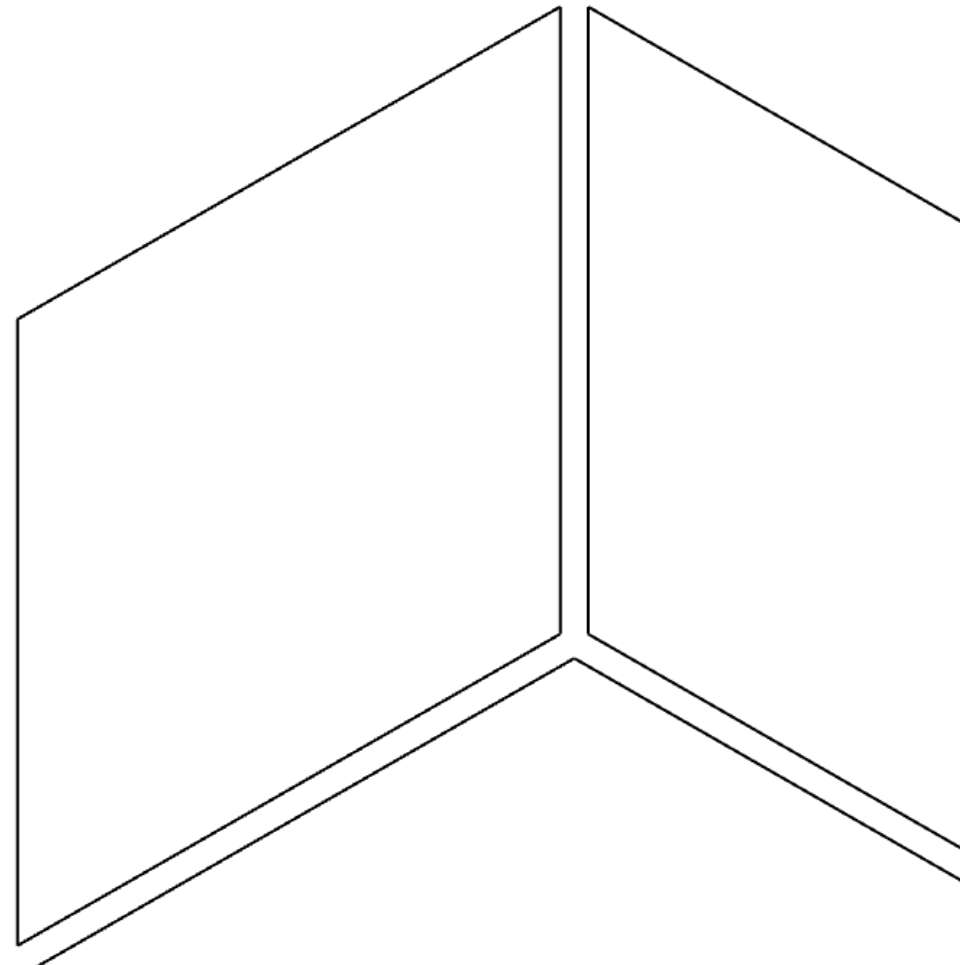

Εικόνα 23 - Πρόσοψη ξενοδοχείου “The Foundry Hotel”

Εικόνα 24 - Εσωτερικός χώρος δωματίου

ΜΕΡΟΣ Γ' : Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

12. Ιστορική Μελέτη Κτιρίου - Διαχρονική Ανάλυση

Το επιλεγμένο κτήριο βρίσκεται επί της οδού Ψαρομηλίγκου 22, στον Κεραμεικό και παρουσιάζει τουλάχιστον δύο οικοδομικές φάσεις. Επίσης, έχει χαρακτηριστεί ως Διατηρητέο σύμφωνα με διάταγμα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Η ακριβής σειρά των αλλαγών και της εξέλιξης μπορεί να προσδιοριστεί δύσκολα. Παρόλα αυτά δεν προσφέρεται αρκετή πληροφόρηση διότι επρόκειτο μάλλον για ένα κτίσμα χωρίς επιφανείς χρήσεις και χωρίς αναζητήσεις σε μορφολογικά ζητήματα. Οι πληροφορίες για την ιστορία του έχουν αντληθεί μέσω έρευνας σε σχετική βιβλιογραφία, σε αρχιτεκτονικά και φωτογραφικά αρχεία.

Την περίοδο βασιλείας του Όθωνος, χρονολογείται η πρώτη φάση του συγκεκριμένου κτίσματος που του δίνεται με τη χρήση στάβλων. Αρχικά, μάλλον κατασκευάστηκε ως ενιαίος ισόγειος χώρος και έπειτα επεκτάθηκε καθ' ύψος με την προσθήκη μεσοπατώματος. Η δεύτερη αυτή φάση πιστοποιείται από τον συνεχή διαμήκη αρμό στη βορειοανατολική όψη, και την πιο επιμελημένη δομή των γωνιόλιθων στον όροφο. Σε επόμενη φάση προσετέθη το ισόγειο πρόσκτισμα στη βόρεια πλευρά.

Κατά τη δεκαετία του 1960 έγινε προσθήκη του Νοτιοδυτικού πρόσκτισματος από τον καινούριο ιδιοκτήτη του και είχε τη χρήση τυπογραφείου. Τα υλικά του χαρακτηρίζουν την εποχή του, όπως ο φέρων οργανισμός από οπλισμένο σκυρόδεμα, (ο οποίος στη σημερινή του μορφή, δείχνει ότι υπέστη πολλές μετατροπές), και η εξωτερική τοιχοποιία από μπατική οπτοπλινθοδομή. Την ίδια περίοδο κατασκευάζεται στο κεντρικό κτήριο μεσοπάτωμα από πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος φερόμενη από σύστημα υποστυλωμάτων, επίσης από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Τη δεκαετία του 1990 αγοράστηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού με προσανατολισμό να μετατραπεί σε θέατρο. Το εμβαδόν του οικοπέδου είναι 485,91 τ.μ , ενώ το εμβαδόν του κτιρίου 432,37 τ.μ. Η κάλυψη του ορόφου είναι 381,52 τ.μ. και το πραγματοποιούμενο ύψος 8,88 μέτρα.

Εικόνα 25 - Κτίριο Μελέτης, οδού Ψαρομηλίγγου 22

Εικόνα 26 - Άποψη Κτιρίου Μελέτης

Εικόνα 27 - Άποψη από το εσωτερικό του κτιρίου

Εικόνα 28 - Άποψη από το εσωτερικό του κτιρίου

13. Σχεδιαστικοί Στόχοι

Η νέα χρήση έχει σχεδιαστικούς στόχους οι οποίοι θα βοηθήσουν στην κάλυψη όλων των αναγκών τόσο του κτιρίου όσο και των επισκεπτών - εργαζομένων σε αυτό. Αρχικά, βασικό κριτήριο αποτελεί η αρμονία και συνοχή του εξωτερικού με το εσωτερικό του κτιρίου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των χρωμάτων και των υλικών που σχηματίζουν μια συνεχή πορεία και διαδρομή από τον ένα χώρο στον άλλον. Στη συνέχεια, εξίσου σημαντική είναι και η εύκολη πρόσβαση των επισκεπτών και των εργαζομένων στους χώρους, ο επαρκής χώρος κίνησης για την αποφυγή του συνωστισμού αλλά και η ποικιλία επιλογών κινήσεων του επισκέπτη. Γι' αυτό το λόγο υπάρχει η επιλογή ανάμεσα σε πολλές χρήσεις και το κτίριο απευθύνεται όχι μόνο σε νέους επαγγελματίες, αλλά και οικογένειες με παιδιά. Τέλος, βασικό ρόλο διαδραματίζει η συνύπαρξη των χρήσεων στο κτίριο χωρίς να περιορίζει η μια την άλλη, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει απομόνωση και αποφυγή θορύβων σε χώρους όπου χρειάζεται περισσότερη ησυχία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που όλες οι χρήσεις που στεγάζονται στο κτίριο είναι αλληλένδετες μεταξύ τους, χωρίς όμως η μία χρήση να εμποδίζει την άλλη.

14. Έρευνα

14.1. Σύστημα “ζωντανού τοίχου” - Κάθετη φύτευση

Οι “ζωντανοί τοίχοι” είναι μια αρκετά καινοτόμα ιδέα στον τομέα της μονωτικής επένδυσης των τοίχων. Αναπτύχθηκαν για να επιτρέψουν την ενσωμάτωση των πράσινων τοίχων σε ψηλά κτίρια. Μέσω των ζωντανών τοίχων δεν επιτυγχάνεται μόνο η κάλυψη μεγάλων επιφανειών αλλά και η ομοιόμορφη ανάπτυξη της φύτευσης καθώς μπορεί να φτάσει ακόμα και σε υψηλότερες περιοχές. Επίσης, είναι δυνατή η ενσωμάτωση μια ευρύτερης ποικιλίας φυτικών ειδών, ενώ τα συστήματα διαβίωσης των τοίχων μπορούν να ταξινομηθούν ως συνεχή ή αρθρωτά, σύμφωνα με τη μέθοδο εφαρμογής τους. Οι συνεχείς, βασίζονται στην επιλογή ελαφρών ή διαπερατών πάνελ στα οποία τα φυτά εισάγονται ξεχωριστά, ενώ τα αρθρωτά είναι στοιχεία με συγκεκριμένη διάσταση τα οποία περιλαμβάνουν τα θρεπτικά μέσα όπου τα φυτά μπορούν να αναπτυχθούν.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει γίνει χρήση του συστήματος “ενοτήτων” (structural media). Πρόκειται ουσιαστικά για τη δόμηση ενός κάθετου κήπου με ανεξάρτητες ενότητες όπου και εμπεριέχεται το υπόστρωμα ανάπτυξης των φυτών. Αρχικά, εφαρμόζεται σε μικρή απόσταση από τον τοίχο ένα μεταλλικό πλαίσιο που έχει προκατασκευασμένα πάνελ μέσα στα οποία περιέχονται κελιά ή κουτιά με το υπόστρωμα ανάπτυξης των φυτών. Στο σύστημα περιλαμβάνονται αποστραγγιστική στρώση και

Εικόνα 29 - Κάθετη Φύτευση

σύστημα άδρευσης και είναι κατάλληλο τόσο για εξωτερικούς όσο για εσωτερικούς κάθετους κήπους. Τέλος, έχει μεγάλη αντοχή στο χρόνο στους ισχυρούς ανέμους και τις βροχές και ταυτόχρονα η συντήρησή του είναι εύκολη και οικονομική. Το σύστημα αυτό μπορεί να συνδυαστεί και με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάνελ.

14.2. Hubs

Τα hubs αποτελούν πολυδιάστατους και άνετους χώρους, που προφέρουν ευέλικτες λύσεις σε ελεύθερους επαγγελματίες και εταιρείες. Πρόκειται για ένα δημιουργικό και ευχάριστο περιβάλλον επιχειρηματικής λειτουργίας και ανάπτυξης, που βασίζεται στην ανταλλαγή γνώσης και ευνοεί τις επιχειρηματικές συνέργειες. Μπορεί να φιλοξενήσει από δύο έως οκτώ άτομα και απευθύνεται κυρίως σε επιχειρηματίες που τώρα ξεκινούν και χρειάζονται ένα φυσικό χώρο ανάπτυξης και συνάντησης. Χρησιμοποιούνται κυρίως από δημοσιογράφους, συντάκτες και συγγραφείς όπου τους δίνεται η ευκαιρία να εξελίσσουν την ιδέα τους.

Η τοποθέτηση των hubs στον όροφο του επιλεγμένου κτιρίου έγινε με στόχο τη ένταξη δύο σύγχρονων και ταυτόχρονα παραγωγικών χώρων στο βιομηχανικό κτίριο. Τα hubs αποτελούν επέκταση του πωλητηρίου βιβλίων και του χώρου παρουσίασης βιβλίων που στεγάζονται στο ισόγειο, καθώς επίσης συνδέονται άμεσα με βιβλιοθήκες περιοδικών και βιβλίων που βρίσκονται στον πρώτο όροφο. Οι χώροι αυτοί απευθύνονται κυρίως σε συγγραφείς που αναζητούν χώρο έμπνευσης για συγγραφή αλλά και χώρο για τις συναντήσεις με τους εκδότες τους.

WANT TO TURN
YOUR IDEA
INTO A
SUCCESSFUL
BUSINESS?

**APPLY
NOW**

ORANGE
GROVE

www.orangegrove.eu

Εικόνα 30 - Orange Grove

14.3. Τεχνική *Box in the Box*

Το Box-in-box είναι μια τεχνική κατασκευής που επιτρέπει σε ένα χώρο μέσα σε ένα χώρο να μονωθεί κατά ανεπιθύμητου εξωτερικού θορύβου και δονήσεων. Το Box-in-box είναι μια τεχνική ακουστικής απομόνωσης που έχει αποδειχθεί αποτελεσματική στην αποφυγή του θορύβου που αποσπούν την προσοχή, εξ ου και η ευρεία χρήση του σε θέατρα, κινηματογράφους, στούντιο ηχογράφησης και άλλες περιπτώσεις όπου είναι επιτακτική ανάγκη να υπάρχει όσο το δυνατόν πιο σιωπή.

Όπως υποδηλώνει το όνομα, η τεχνική περιλαμβάνει την κατασκευή ενός δωματίου μέσα σε ένα δωμάτιο (το οποίο μπορεί να είναι η δομή του κτιρίου), έτσι ώστε το εσωτερικό δωμάτιο να είναι ακουστικά απομονωμένο από το εξωτερικό. Αυτό συνεπάγεται την απομόνωση των τοίχων, των δαπέδων και της οροφής του εσωτερικού κιβωτίου και τη χρήση ανθεκτικών στηριγμάτων για την επίτευξη αυτού.

Επιπροσθέτως, η διαχείριση του χώρου ως Box in the Box αποτελεί μία άποψη δημιουργίας νέων χώρων με σύγχρονα υλικά, τοποθετημένων εντός υπαρχόντων διατηρητέων ή μη κελυφών, με ιστορικό χαρακτήρα. Οι νέοι χώροι βρίσκονται σε διάλογο με το ιστορικό τους περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα δηλώνουν την παρουσία τους ως σύγχρονες, διακριτές επεμβάσεις σ' έναν προϋπάρχοντα χώρο, που φέρει χαρακτηριστικά μιας άλλης εποχής.

Εικόνα 31 - Τεχνική Box in a Box, Κτίριο Carré Lumière, Γαλλία

14.4. Τα χρώματα και η σημασία τους σε σχέση με τον άνθρωπο

Τα χρώματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό κάθε χώρου και εναλλάσσονται σύμφωνα με το σύνολο των ανθρώπων που απευθύνεται και τη χρήση που δίνεται στο χώρο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει γίνει η χρήση των τριών βασικών χρωμάτων σε κάποιους χώρους στο επιλεγμένο κτίριο ανάλογα με την ατμόσφαιρα που αποδίδει κάθε χώρος.

Αρχικά, το κόκκινο, το χρώμα της δράσης και της έντασης, είναι θερμό, αναζωογονητικό, ενθαρρυντικό και συνδέεται με την ενεργητικότητα, το ενδιαφέρον για ζωή, την ευτυχία τον αυθορμητισμό και τη φιλοδοξία. Επίσης, προκαλεί χαρά, διευκολύνει την έκφραση των συναισθημάτων και δηλώνει επικοινωνία, εμφύχωση και εξωστρέφεια.

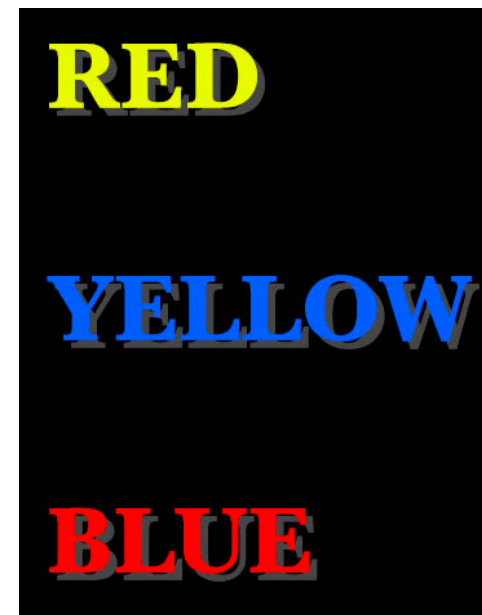
Το κίτρινο αποτελεί το χρώμα της ενέργειας, είναι φωτεινό και ζεστό, Όσον αφορά την ψυχολογία του ανθρώπου, βοηθά στη δημιουργικότητα, την εφευρετικότητα, την πρόοδο και την ευελιξία. Αποτελεί το χρώμα της σοφίας, της διαισθητικής αντίληψης, της διάνοησης, της αισιοδοξίας και της ηρεμίας.

Το μπλε είναι το χρώμα της εμπιστοσύνης, της ασφάλειας και της συγκέντρωσης. Σε σχέση με τον άνθρωπό το μπλε αποτελεί σύμβολο στοχασμού και βοηθά στην ψυχραιμία και την ονειροπόληση. Επίσης, είναι άριστα συνδεδεμένο με τη γαλήνη και την ειρήνη.

Το κόκκινο χρώμα έχει χρησιμοποιηθεί μέσω της απόχρωσης του χοντροκόκκινου στο ισόγειο στον χώρο των τραπεζοκαθισμάτων στο εσωτερικό και εξωτερικό του κτιρίου, αλλά και στον όροφο στο ένα από τα δυο hubs που φιλοξενούν εκδότες και συγγραφείς. Η χρήση του κόκκινου χρώματος στο hub έχει στόχο την ενθάρρυνση των συγγραφέων και συντακτών και την μετάδοση ενέργειας και εμφύχωσης για την καλύτερη απόδοση τους.

Το κίτρινο χρώμα έχει χρησιμοποιηθεί στην απόχρωση της ώχρας στο ισόγειο στο χώρο παρουσίασης βιβλίων και στην επέκταση αυτού στον εξωτερικό χώρο, ενώ η επιλογή του έγινε με βάση την ηρεμία και τη συγκέντρωση που προσδίδει στην ψυχολογία του ανθρώπου. Επίσης, η ώχρα έχει χρησιμοποιηθεί στον όροφο, στο δεύτερο hub για νέους επαγγελματίες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το χρώμα του χώρου βοηθά στην πρόοδο και ευελιξία των επαγγελματιών σε κάθε νέο ξεκίνημα.

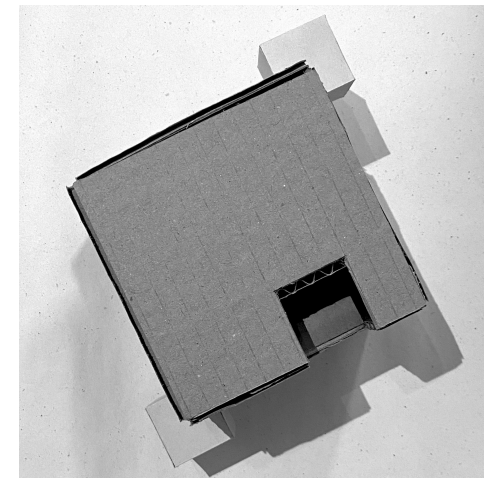
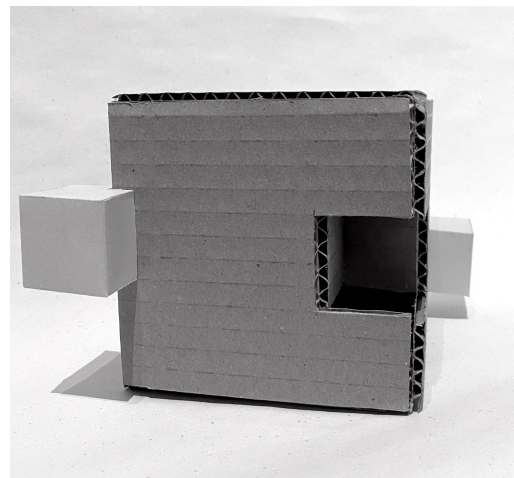
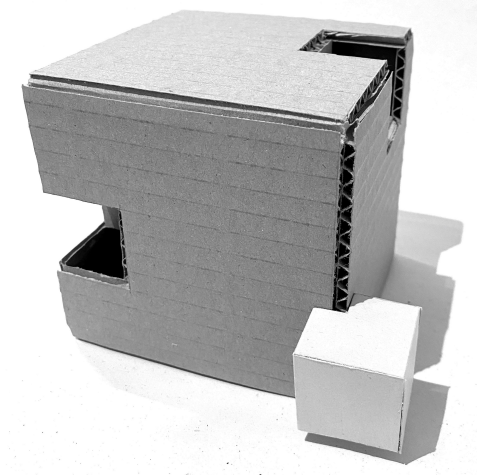
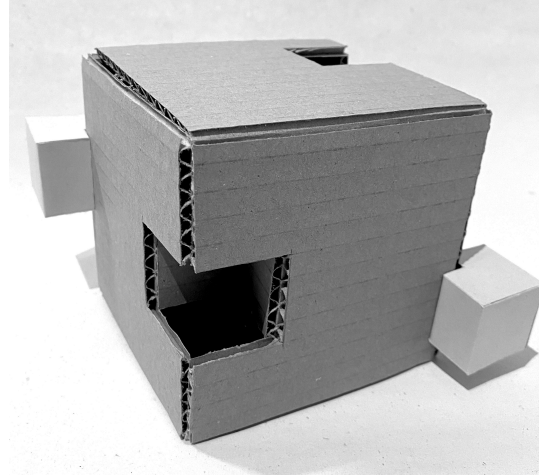
Τέλος, το μπλε τοποθετήθηκε σε τραπεζοκαθίσματα του ισογείου και το πωλητήριο βιβλίων. Βασικός λόγος χρήσης του μπλε χρώματος στους συγκεκριμένους χώρους αποτελεί η απόδοση της ηρεμίας και χαλαρότητας. Το μπλε χρησιμοποιήθηκε επίσης στο χώρο διαμορφωμένο για παιδιά που βρίσκεται στον όροφο. Η χρήση του χρώματος έγινε με σκοπό τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και ασφάλειας μεταξύ των παιδιών.

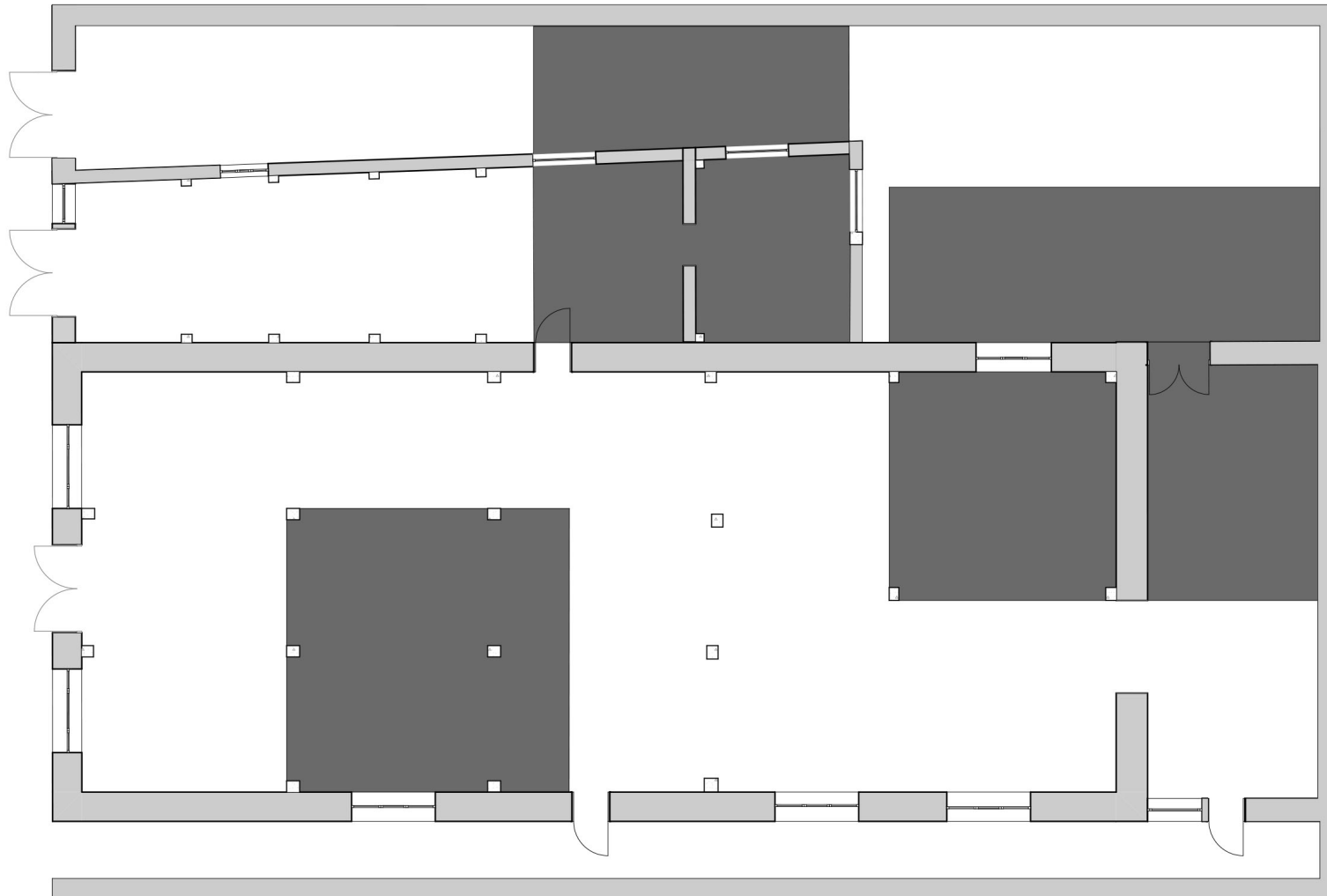
Εικόνα 32 - Τα τρία βασικά χρώματα

15. Κεντρική ιδέα

Τα βιομηχανικά κτίρια χαρακτηρίζονται από τη γεωμετρία τόσο στους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς χώρους. Αυτό συμβαίνει ώστε να διευκολύνεται η διάταξη του βιομηχανικού εξοπλισμού, να υπάρχει ως επί το πλείστον πλήρης εκμετάλλευση του εσωτερικού χώρου και ταυτόχρονα να μπορούν να γίνουν αλλαγές σε αυτόν ανά πάσα στιγμή. Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οδηγηθήκαμε στην επιλογή του κύβου ως κεντρική ιδέα για το συγκεκριμένο κτίριο εντάσσοντας με αρμονία τον εγκιβωτισμό στο εσωτερικό και εξωτερικό του επιλεγμένου κτιρίου. Αξιοποιώντας την αυστηρότητα του σχήματος σε συνδυασμό με τον απόλυτο και βιομηχανικό χαρακτήρα του κτιρίου μπορούν να δημιουργηθούν όγκοι «αγκαλιάζοντας» ο ένας χώρο τον άλλον, ενώ ταυτόχρονα μέσω της διαφάνειας οι χώροι αυτοί συνυπάρχουν με αρμονία χωρίς να περιορίζονται. Τέλος, το στοιχείο της φύσης είναι αρκετά έντονο στο κτίριο αποδίδοντας μια νέα πνοή στο κτίριο.

16. Ένταξη ιδέας στο χώρο

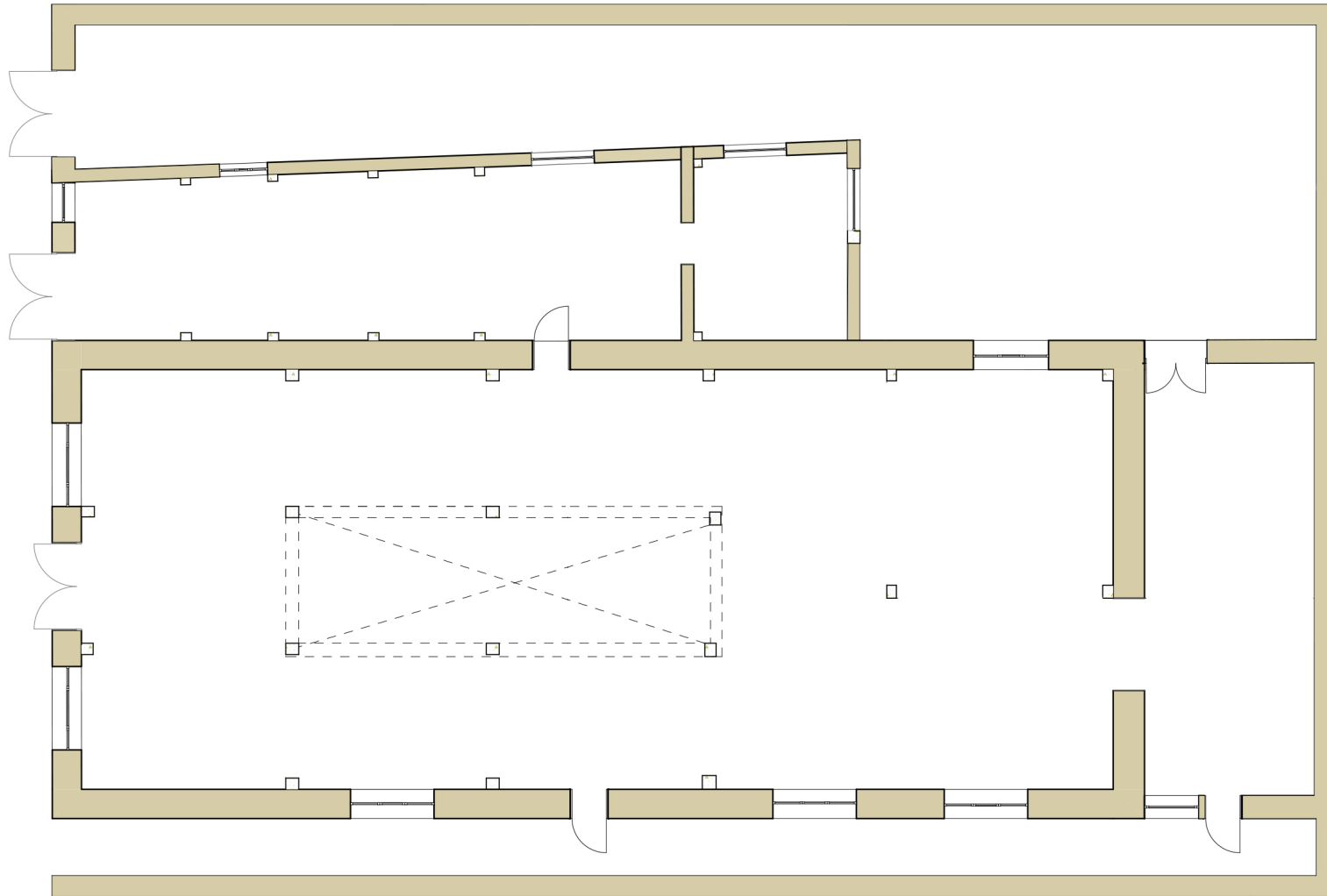
17. Λογότυπο

Το λογότυπο αποτελεί την τελική πινελιά στην ταυτότητα του χώρου που σχεδιάστηκε. Το όνομα του σχετίζεται με την κεντρική ιδέα που έχει εφαρμοστεί στο χώρο, την ιδέα δηλαδή των γυάλινων κύβων και ξεκίνησε με βασικό στοιχείο τον κύβο. Αποτελείται από τρεις πλευρές κύβου σε τρισδιάστατη μορφή και την αγγλική λέξη **BOX** που σημαίνει κουτί και αποτελεί το όνομα του καφέ - βιβλιοθήκη.

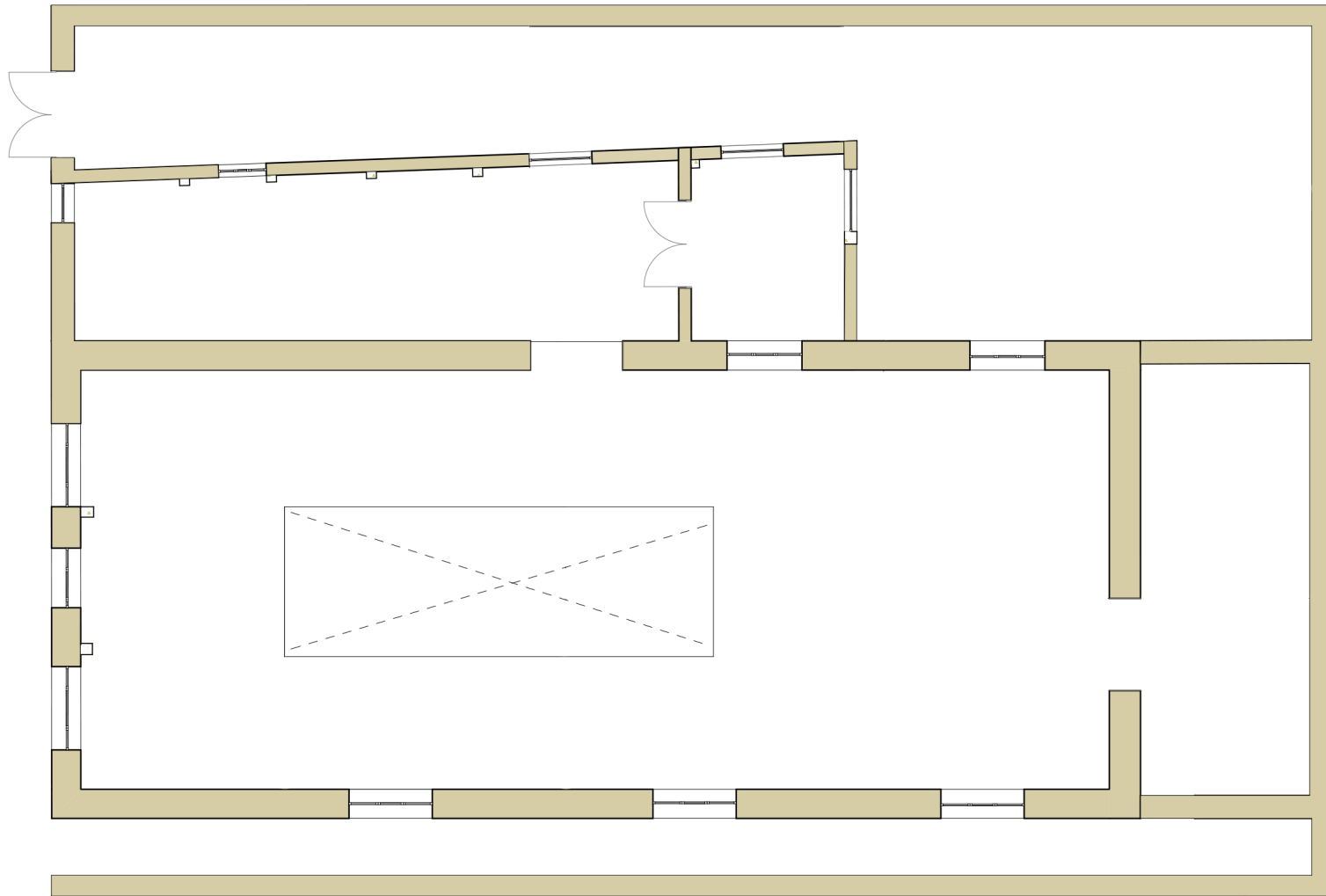

18. Σχέδια Αποτύπωσης

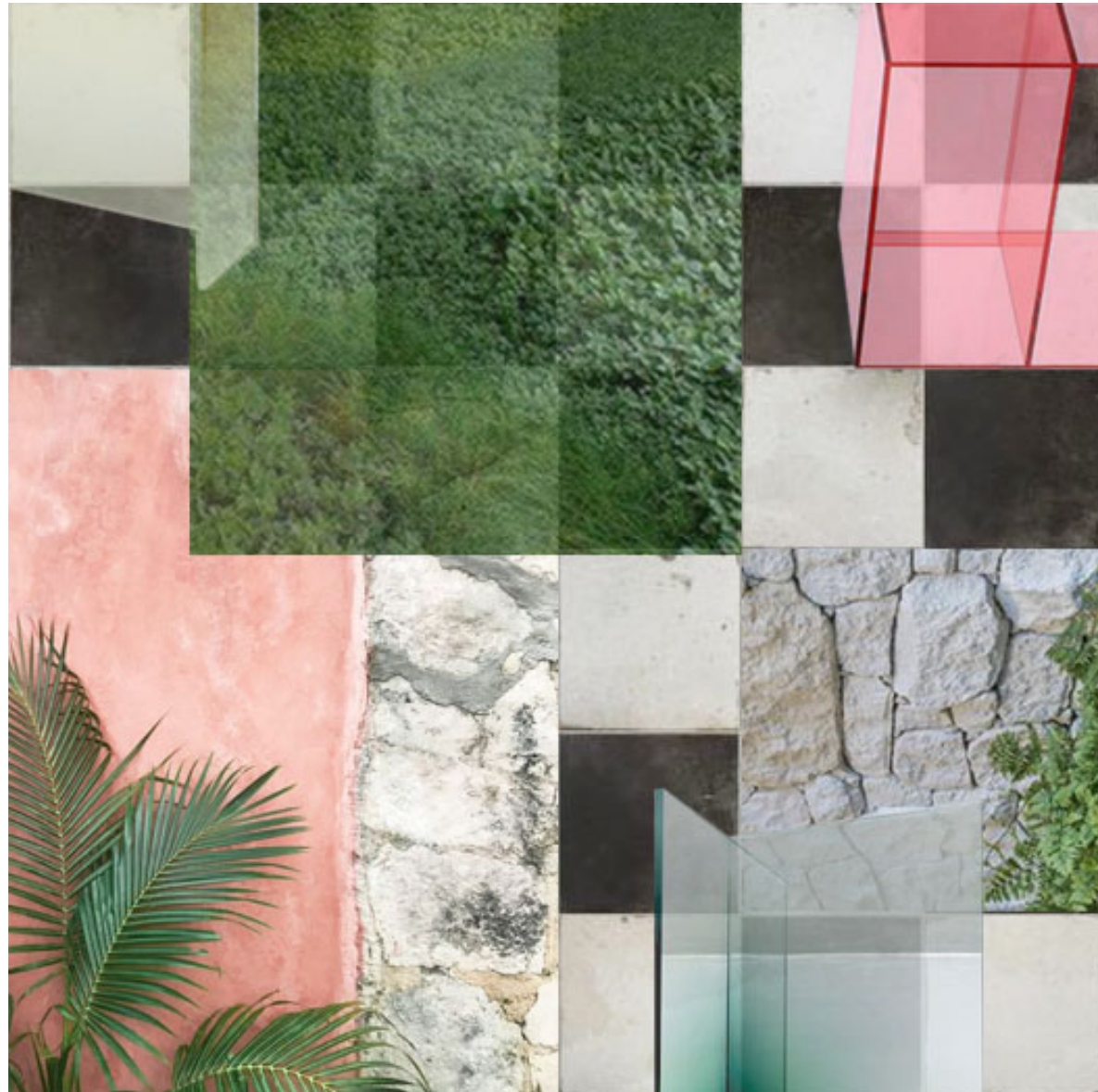
Κάτοψη Ισογείου

Κάτοψη Ορόφου

19. Moodboard

20. Κτιριολογικό Πρόγραμμα

Ισόγειο

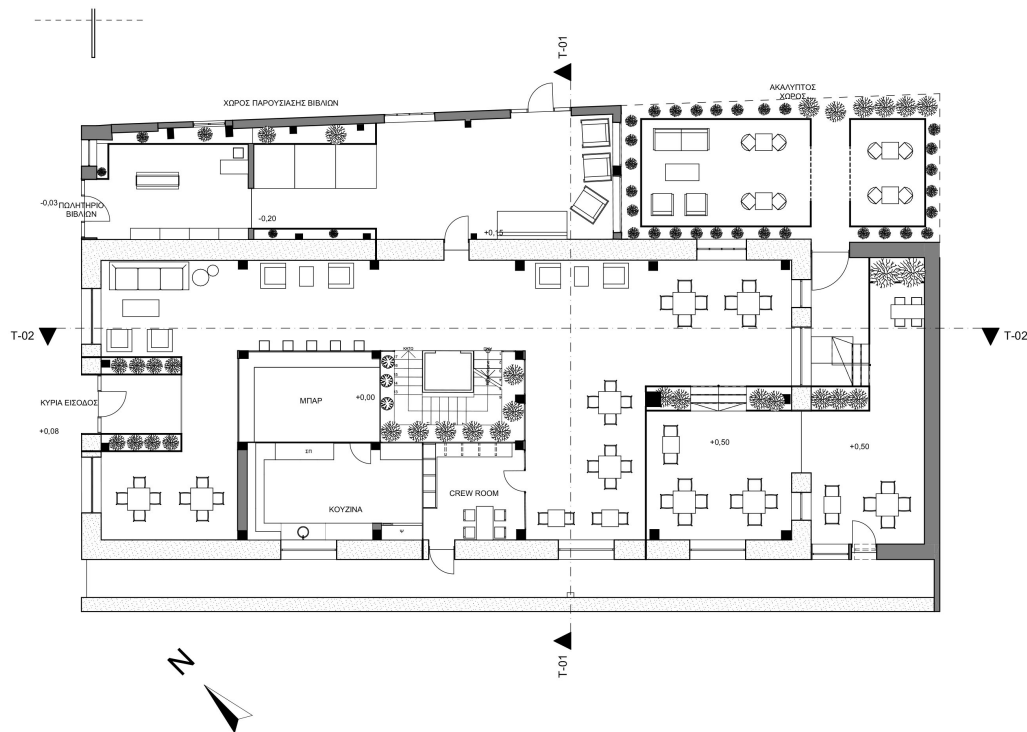
Όροφος

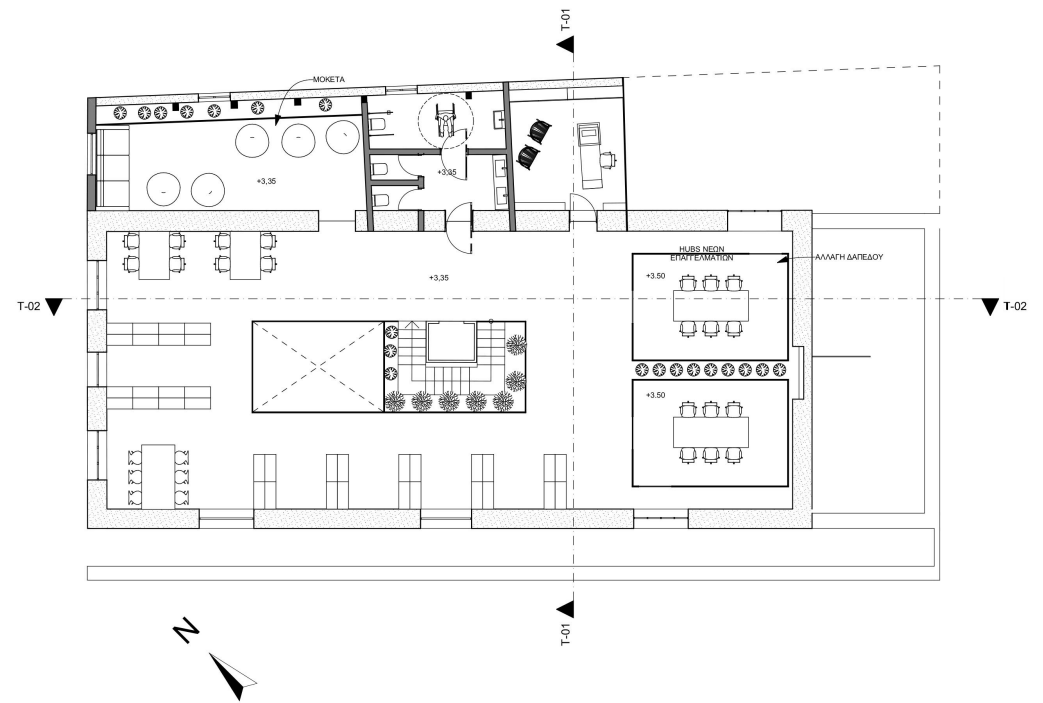
21. Σχέδια

21. 1. Εξέλιξη στο σχεδιασμό

ΣΤΑΔΙΟ 1

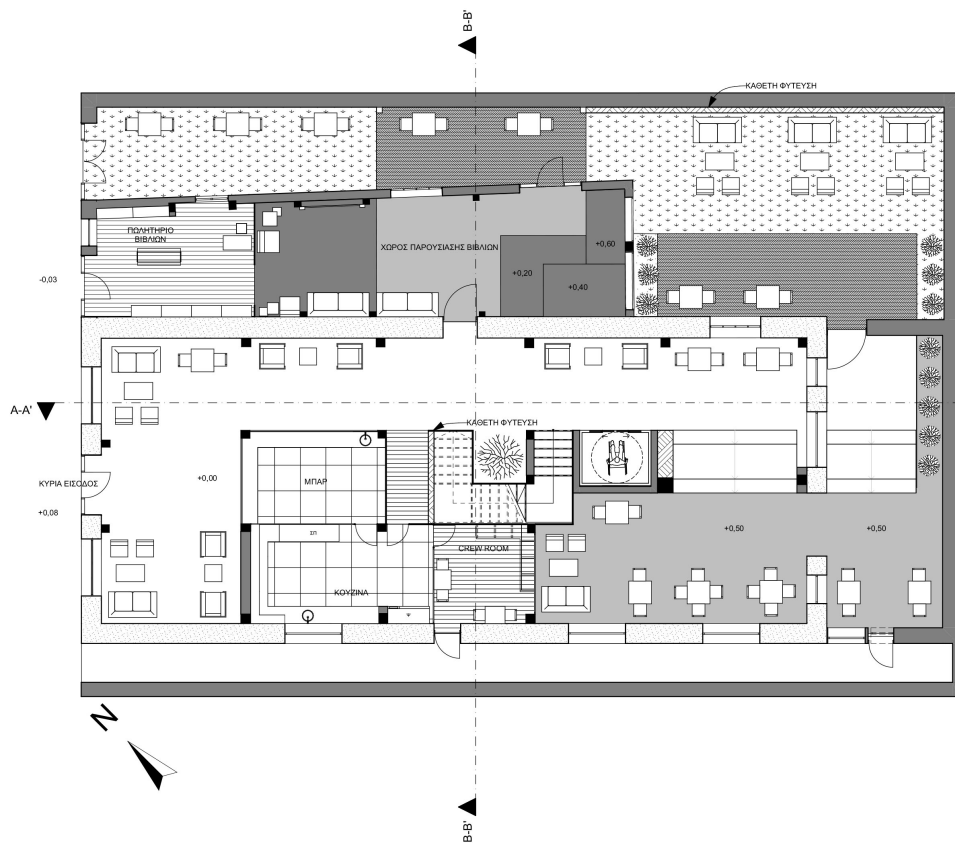

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

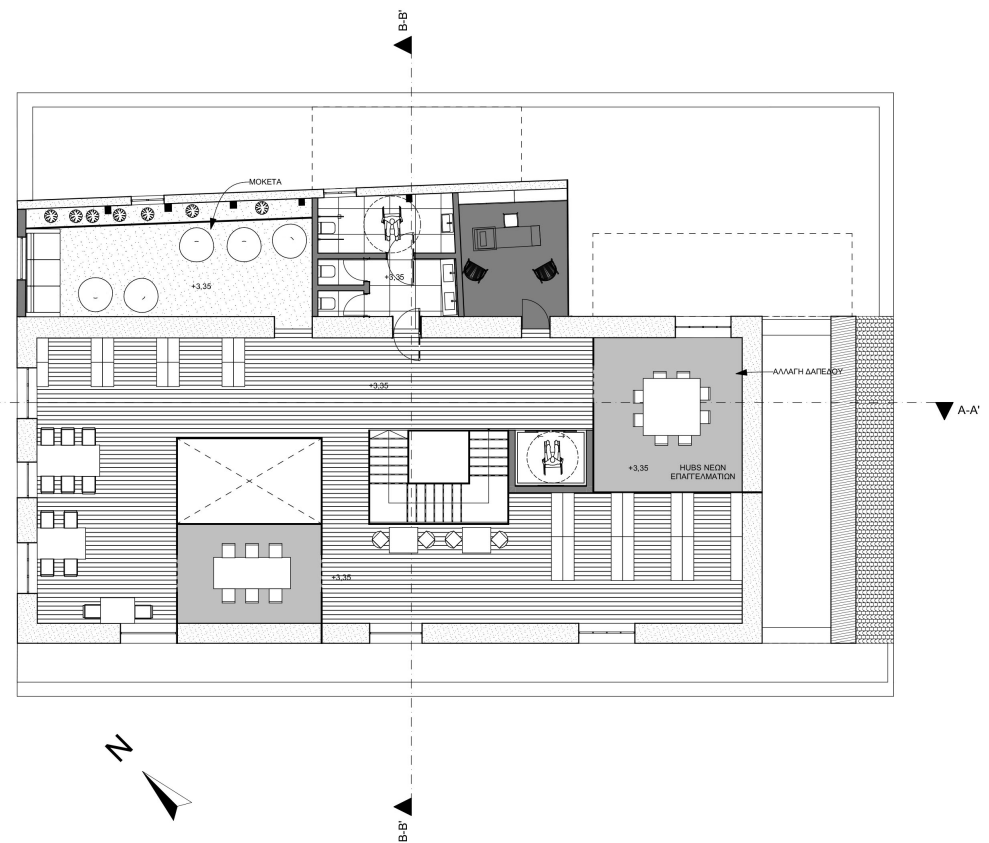

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΣΤΑΔΙΟ 2

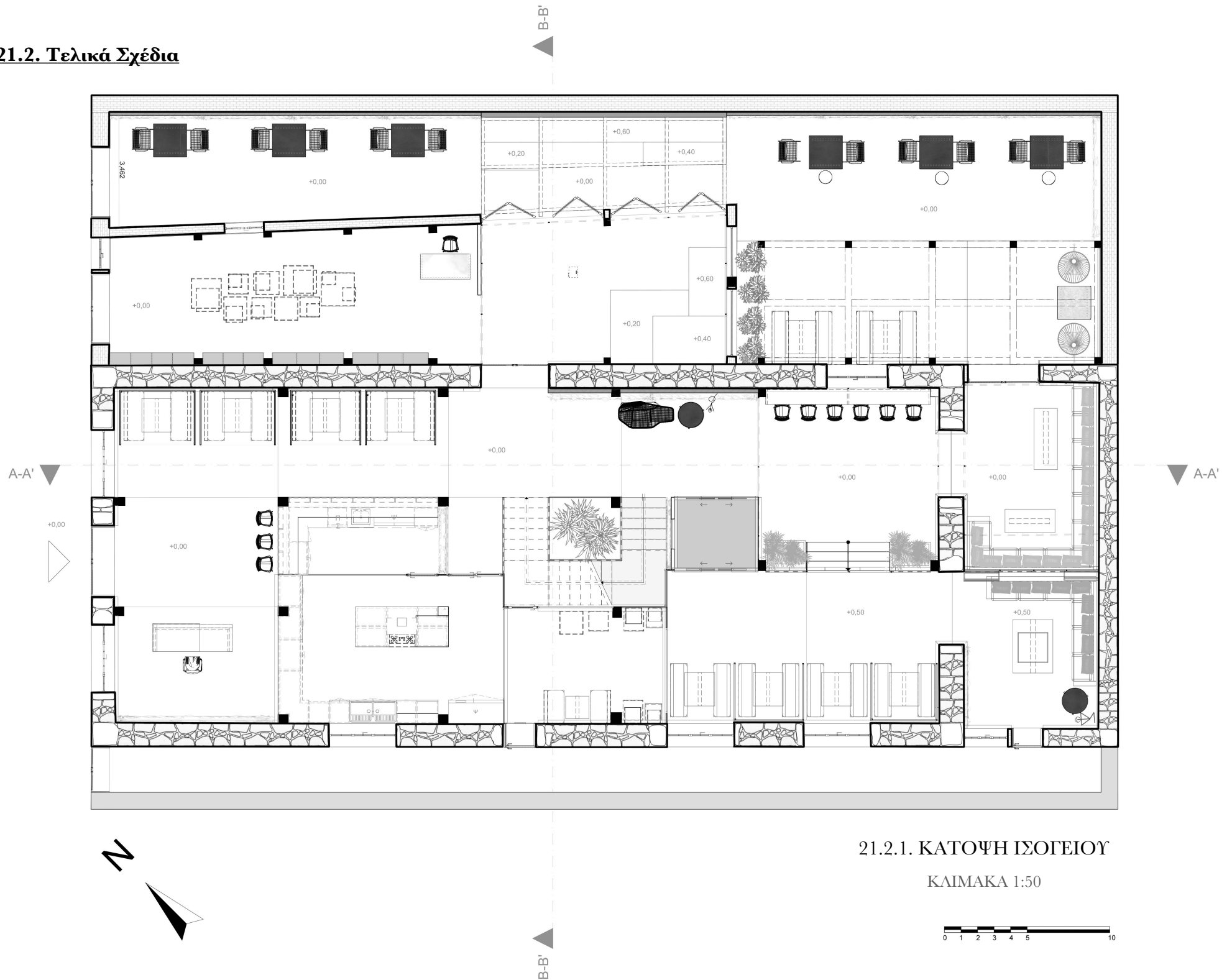

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

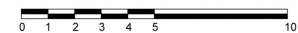
ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

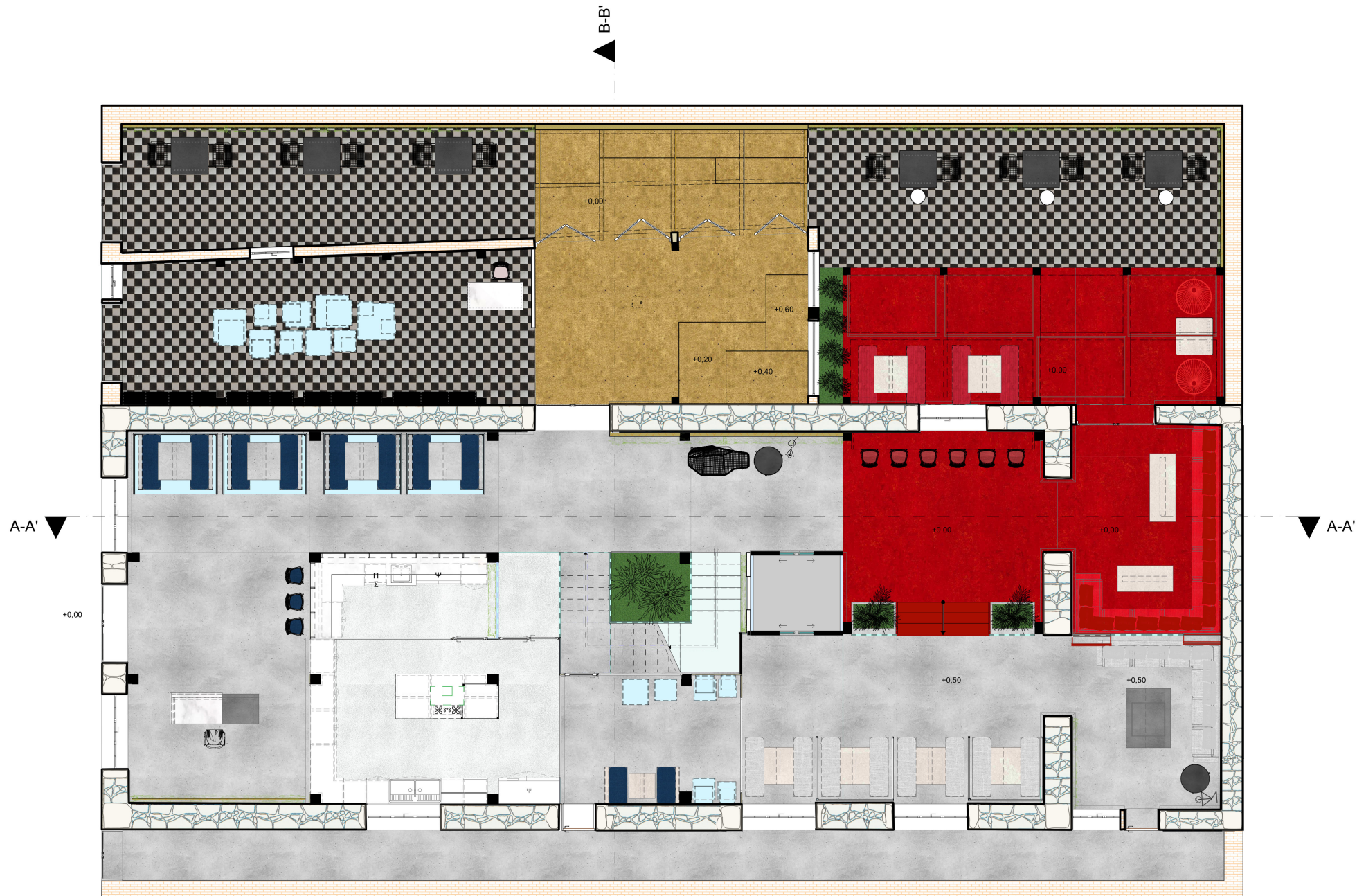
21.2. Τελικά Σχέδια

21.2.1. ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

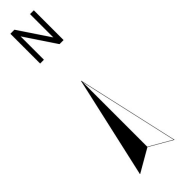
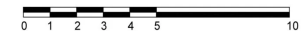
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

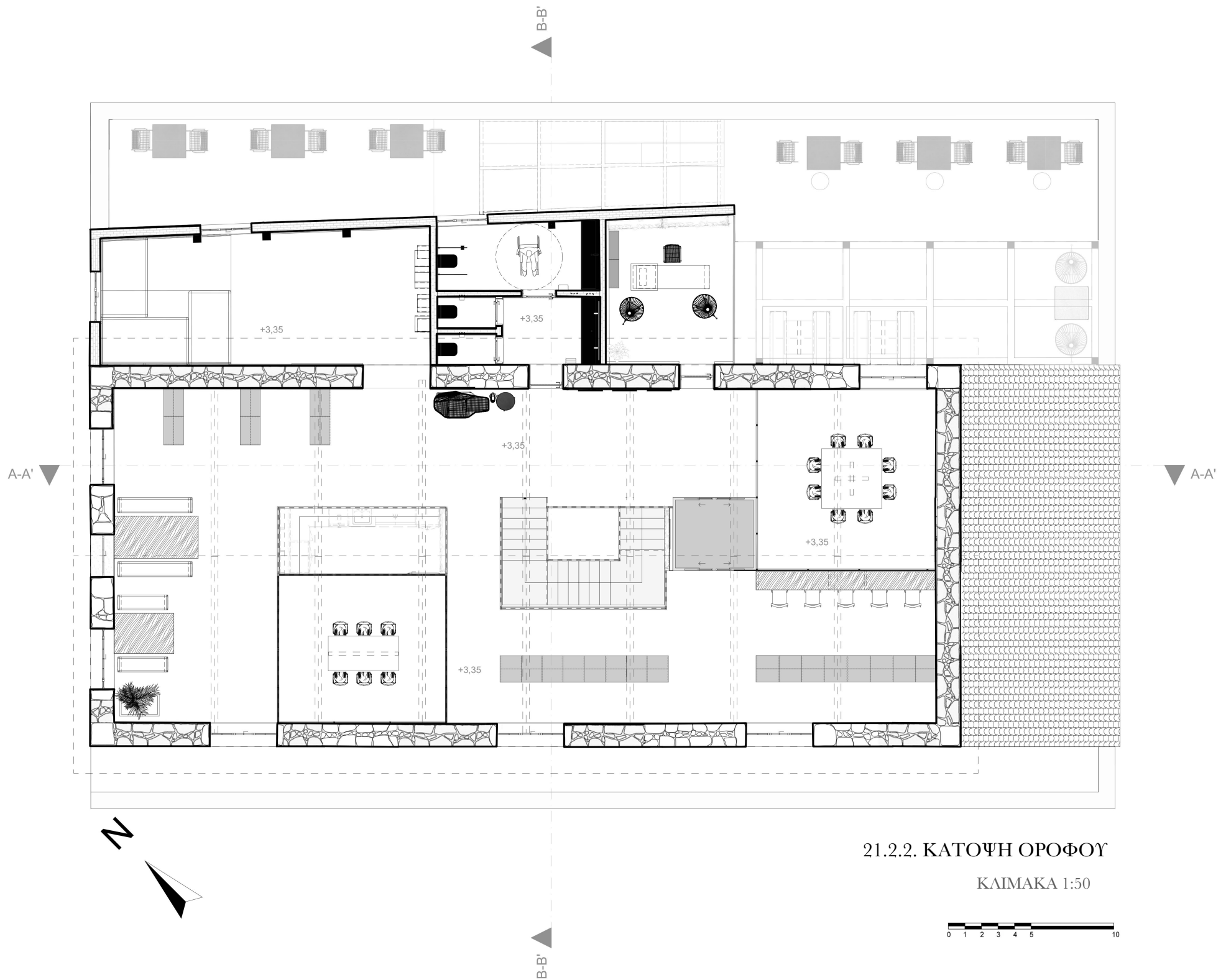

21.2.1. ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

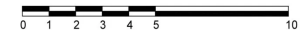
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

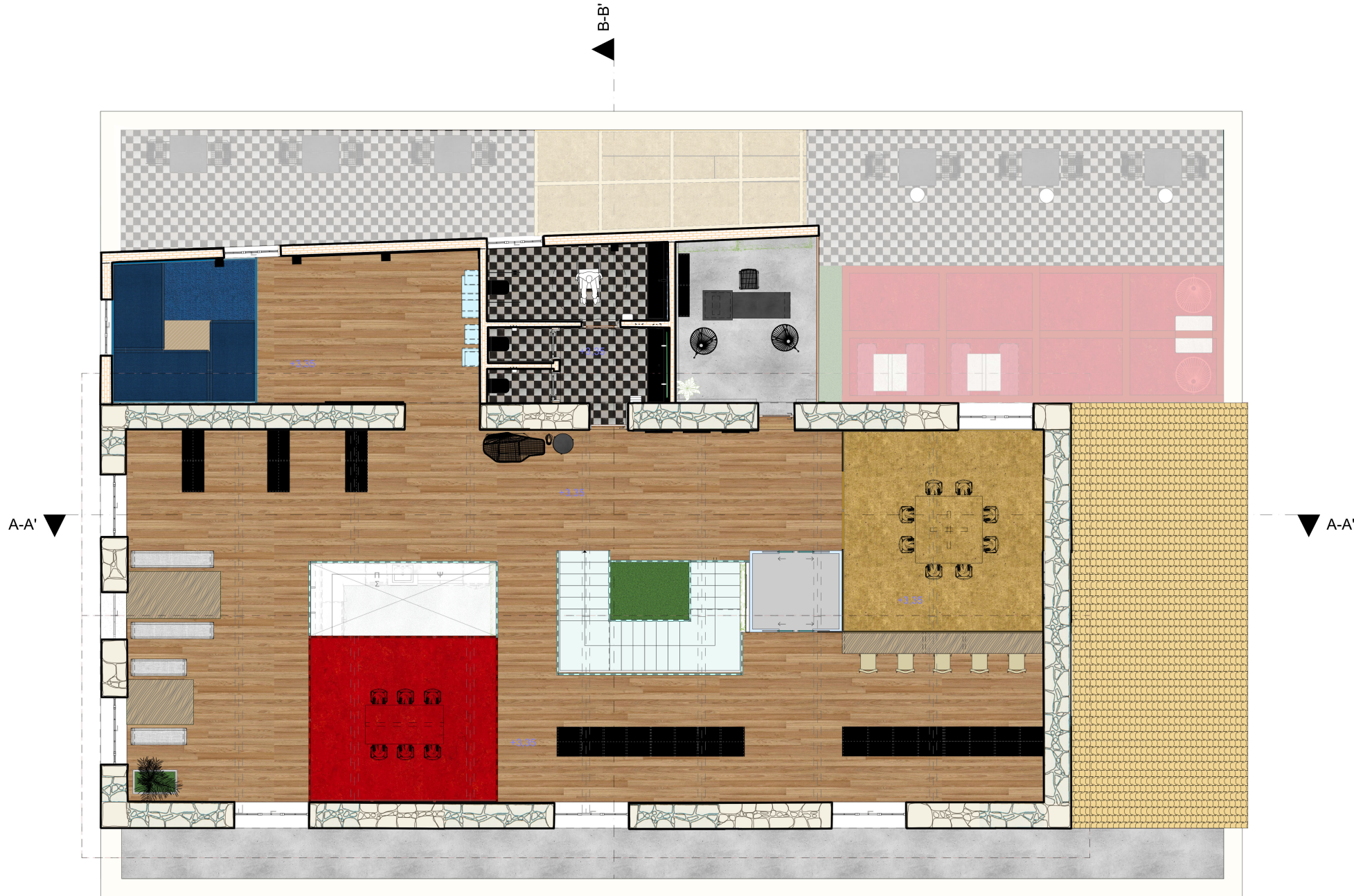

21.2.2. ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

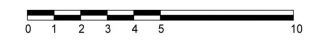
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

21.2.2. ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

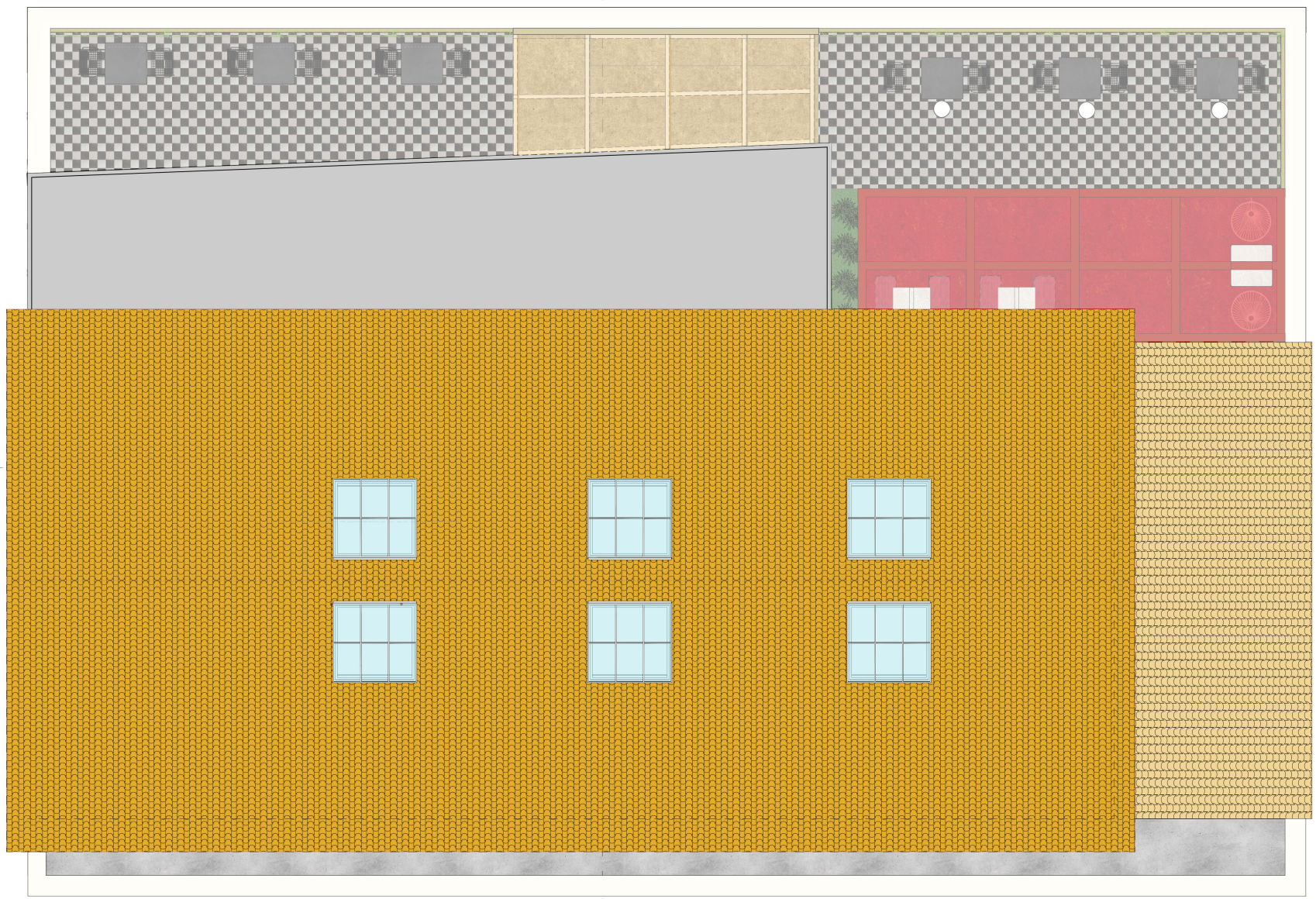
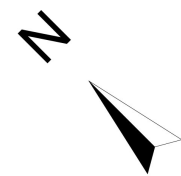

A-A'

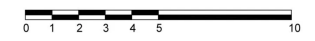
A-A'

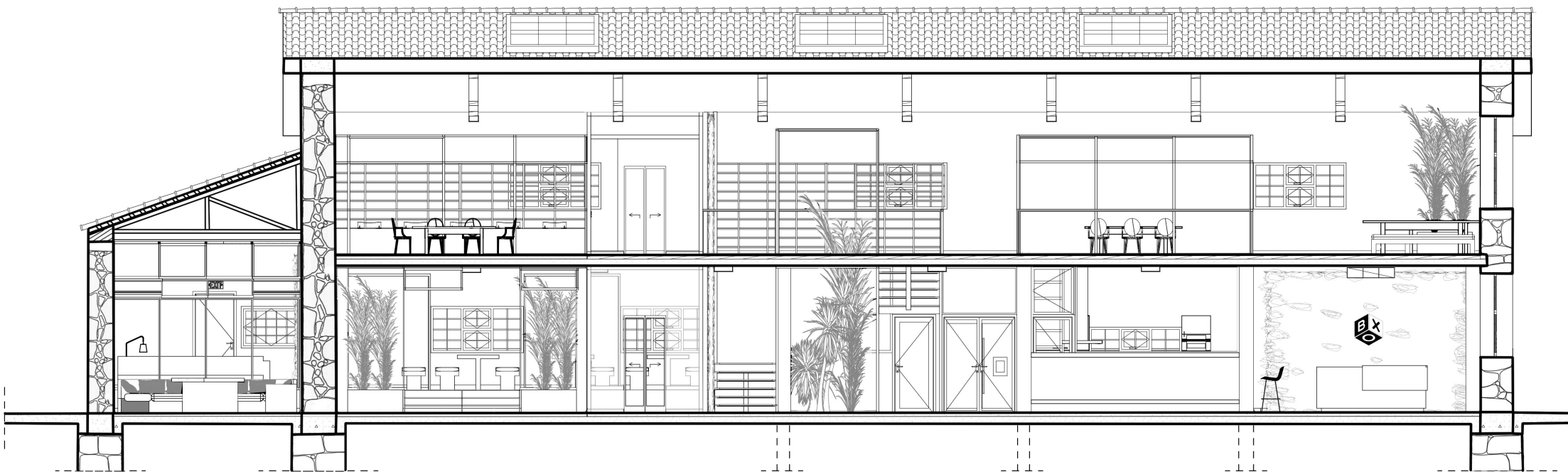
B-B'

B-B'

21.2.3. ΑΝΟΨΗ
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:50

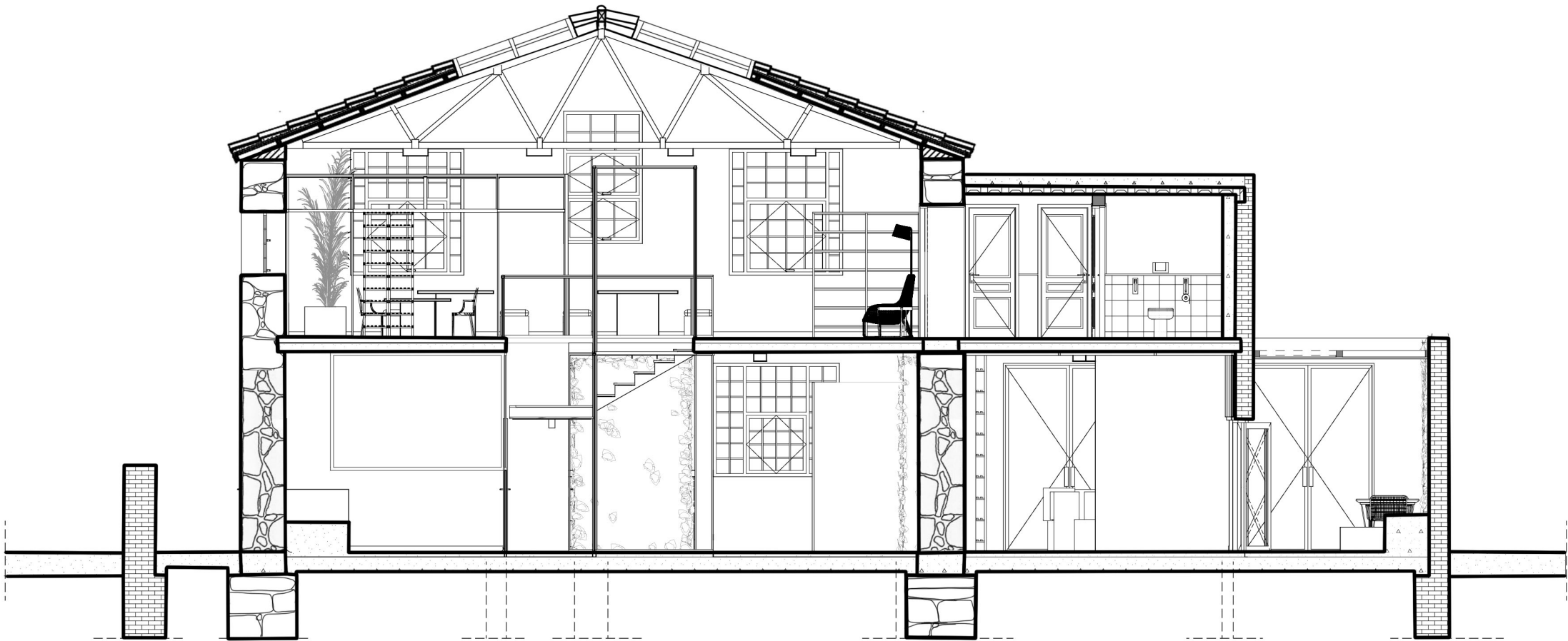

21.2.4. ΤΟΜΗ Α-Α'

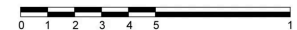
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:50

21.2.4. TOMH B-B'

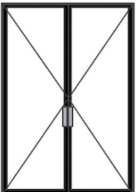
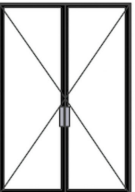
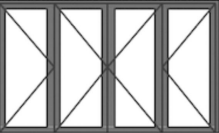
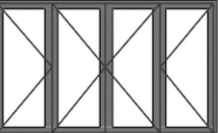
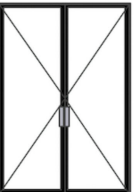
KAIMAKA 1:50

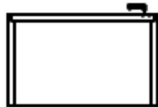
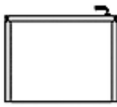
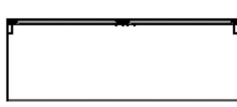

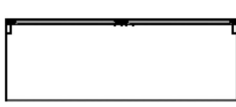

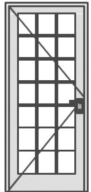

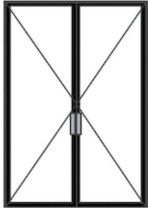

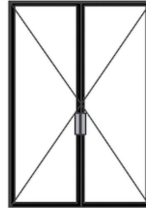

22. Πίνακες

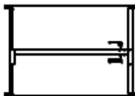
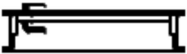
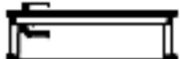

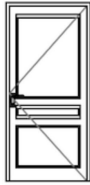
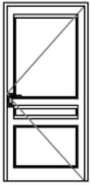
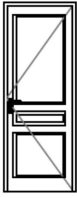

22.1. Πίνακας Θυρών

ΙΣΟΓΕΙΟ	ΘΥΡΑ 1	ΘΥΡΑ 2	ΘΥΡΑ 3	ΘΥΡΑ 4	ΘΥΡΑ 5	ΘΥΡΑ 6
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ
ΕΙΔΟΣ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΥΨΟΣ	2,10 x 3,100 m	2,10 x 3,100 m	2,10 x 3,100 m	3,60 x 2,10 m	3,70 x 2,10 m	2,10 x 3,10 m
ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΤΕΤΡΑΦΥΛΛΗ ΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ	ΤΕΤΡΑΦΥΛΛΗ ΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ
2D ΣΥΜΒΟΛΟ						
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ						

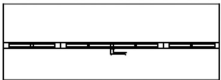
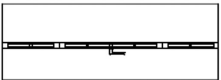

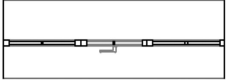

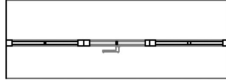
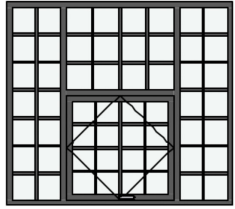
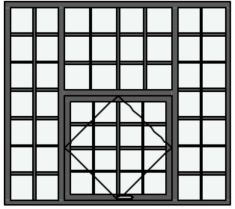
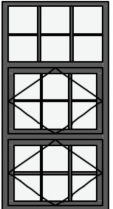

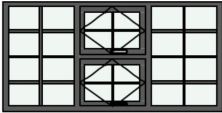
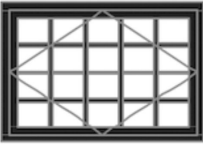
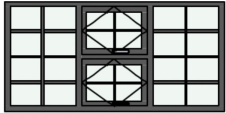
22.1. Πίνακας Θυρών

ΙΣΟΓΕΙΟ	ΘΥΡΑ 7	ΘΥΡΑ 8	ΘΥΡΑ 9	ΘΥΡΑ 10	ΘΥΡΑ 11	ΘΥΡΑ 12
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ & ΚΑΪΤΙΑ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ & ΚΑΪΤΙΑ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ
ΕΙΔΟΣ	ΕΞΟΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΕΞΟΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΎΨΟΣ	0,90 x 2,10 m	0,90 x 2,10 m	2,00 x 2,10 m	0,90 x 2,10 m	1,60 x 2,10 m	0,90 x 2,10 m
ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΔΙΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΗ
2D ΣΥΜΒΟΛΟ						
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ						

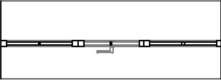
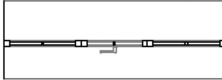
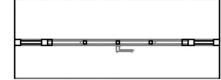

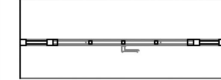
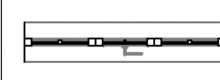
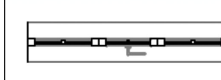
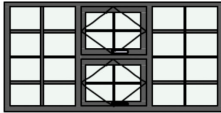
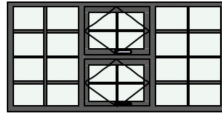
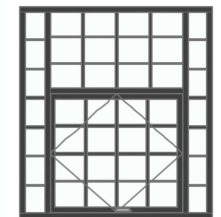
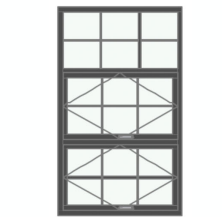
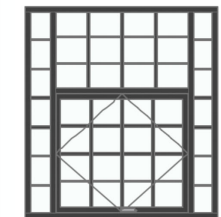
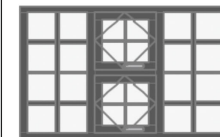
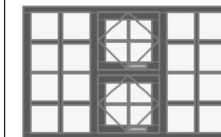
22.1 Πίνακας Θυρών

ΟΡΟΦΟΣ	ΘΥΡΑ 13	ΘΥΡΑ 14	ΘΥΡΑ 15	ΘΥΡΑ 16	ΘΥΡΑ 17
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΓΥΑΛΙΝΗ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ	MDF	MDF	MDF	MDF
ΕΙΔΟΣ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΎΨΟΣ	1,00 x 2,10 m	1,00 x 2,10 m	1,00 x 2,10 m	0,80 x 2,10 m	0,80 x 2,10 m
ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΟΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΟΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΟΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΟΓΟΜΕΝΗ	ΜΟΝΟΦΥΛΛΗ ΑΝΟΙΟΓΟΜΕΝΗ
2D ΣΥΜΒΟΛΟ					
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ					

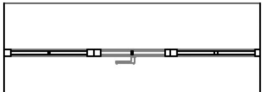
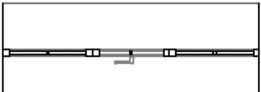
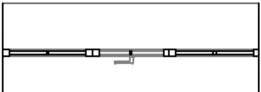
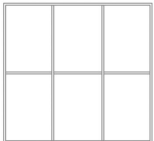
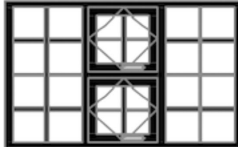
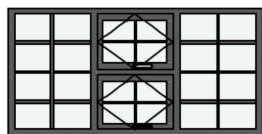
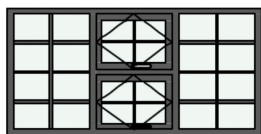
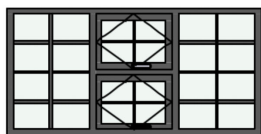
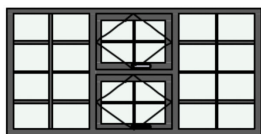
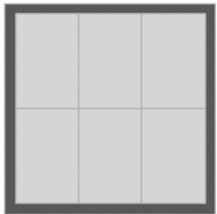
22.2. Πίνακας Παραθύρων

ΙΣΟΓΕΙΟ	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 1	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 2	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 3	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 4	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 5	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 6	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 7
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ
ΕΙΔΟΣ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ
ΥΑΛΩΣΕΙΣ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΥΨΟΣ	2,00 x 1,80 m	2,00 x 1,80 m	0,95 x 1,90 m	1,15 x 0,95 m	1,80 x 0,95 m	1,30 x 0,90 m	2,00 x 2,10 m
2D ΣΥΜΒΟΛΟ							
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ							

22.2. Πίνακας Παραθύρων

ΙΣΟΓΕΙΟ & 1ος ΟΡΟΦΟΣ	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 8	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 9	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 10	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 11	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 12	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 13	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 14
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ
ΕΙΔΟΣ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ
ΥΑΛΩΣΕΙΣ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΥΨΟΣ	2,00 x 1,00 m	2,00 x 1,00 m	1,80 x 2,00 m	1,25 x 2,10 m	1,80 x 2,00 m	1,50 x 0,95 m	1,50 x 0,95 m
2D ΣΥΜΒΟΛΟ							
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ							

22.2. Πίνακας Παραθύρων

1ος ΟΡΟΦΟΣ	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 15	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 16	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 17	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 18	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 19	ΠΑΡΑΘΥΡΟ 20 / ΦΕΓΓΙΤΗΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ
ΕΙΔΟΣ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΑΝΑΚΛΕΙΝΟΜΕΝΟ	ΣΤΑΘΕΡΟ ΤΖΑΜΙ
ΥΑΛΩΣΕΙΣ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ ΚΑΙ ΦΕΓΓΙΤΗ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ	ΔΙΠΛΟ ΤΖΑΜΙ ΜΕ ΚΑΪΤΙΑ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΟΣ x ΎΨΟΣ	1,50 x 0,95 m	2,00 x 1,00m	2,00 x 1,00 m	2,00 x 1,00 m	2,00 x 1,00 m	2,00 x 2,00 m
2D ΣΥΜΒΟΛΟ						
ΜΟΡΦΗ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ						

22.3. Πίνακας Δαπέδων

Δ Α Π Ε Δ Α	ΠΑΡΚΕ ΔΡΥΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΠΛΑΚΑΚΙ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΜΟΚΕΤΑ
ΕΠΙΠΕΔΟ	ΟΡΟΦΟΣ	ΙΣΟΓΕΙΟ	ΙΣΟΓΕΙΟ & ΟΡΟΦΟΣ	ΙΣΟΓΕΙΟ	ΙΣΟΓΕΙΟ & ΟΡΟΦΟΣ	ΙΣΟΓΕΙΟ & ΟΡΟΦΟΣ	ΟΡΟΦΟΣ
ΧΩΡΟΣ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΧΩΡΟΣ ΔΙΑΒΑΣΜΑΤΟΣ	ΚΟΥΖΙΝΑ & ΜΠΑΡ	ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ & CREW ROOM	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ WC & ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ, ΧΩΡΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ & HUB	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ & ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ	ΧΩΡΟΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΞΥΛΟ ΠΑΡΚΕ	ΓΚΡΙ ΑΝΟΙΧΤΟ	ΓΚΡΙ	ΤΣΙΜΕΝΤΕΝΙΟ	ΩΧΡΑ	ΧΟΝΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟ	ΜΠΛΕ ΣΚΟΥΡΟ
ΜΟΡΦΗ - ΥΦΗ							

23. Φωτορεαλιστικά

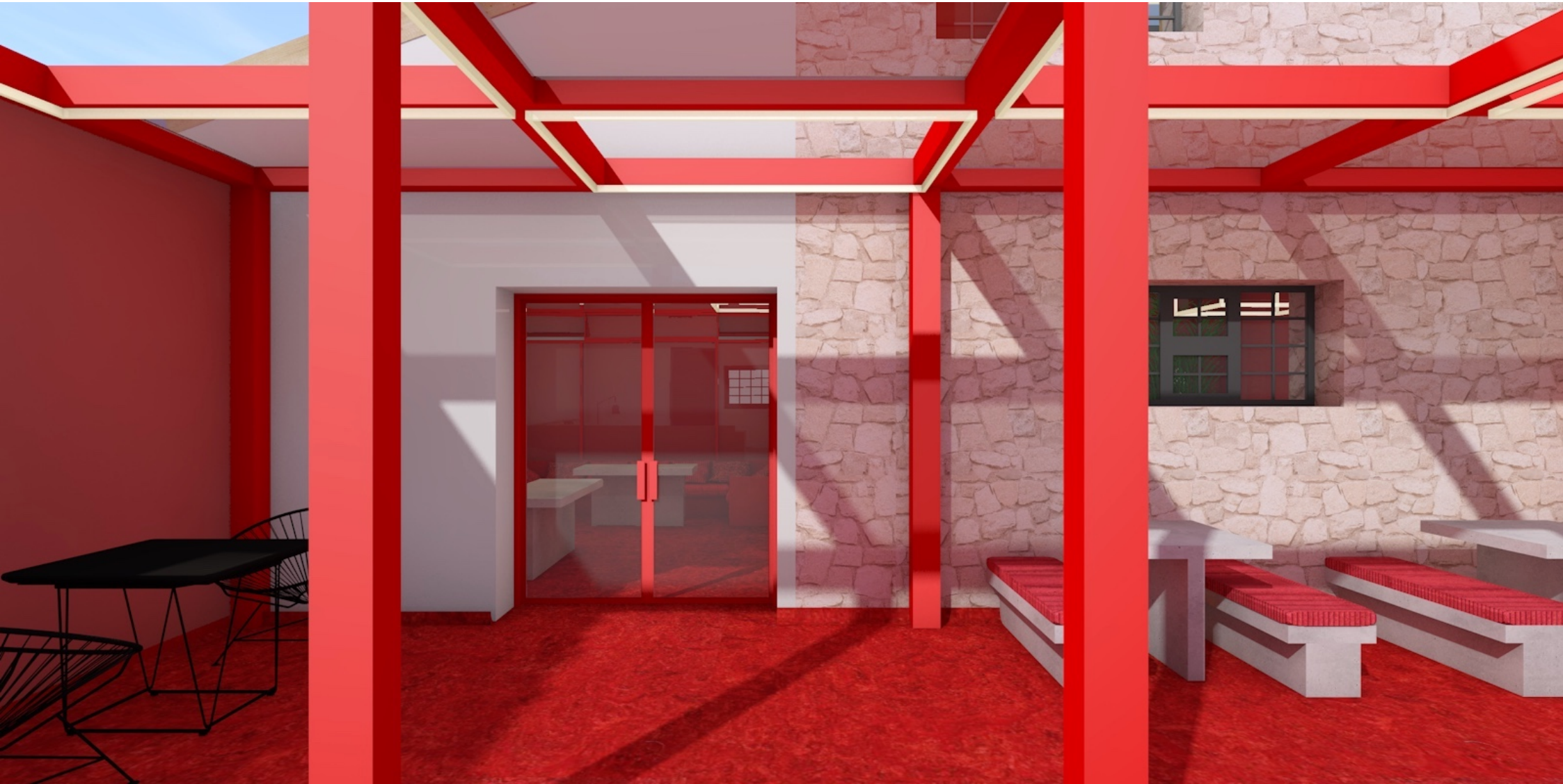

24. Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο λοιπόν μίας ευρύτερης πολιτισμικής θεώρησης, γίνεται αντιληπτό ότι σηματοδοτήθηκε σταδιακή αλλοίωση παραδοσιακών δομών και μορφών ζωής τον 19ο αιώνα με τη βιομηχανική επανάσταση, ενώ τον 20ο αιώνα σηματοδοτήθηκε μία νέα αντίληψη για το παρελθόν, αποκαθιστώντας μαζί του μία νέα σχέση.²² Τα τελευταία χρόνια, ολοένα και περισσότερο, οι διάφοροι φορείς στρέφουν το ενδιαφέρον τους, όχι μόνο στην επανάχρηση του κτιριακού αποθέματος πρώην βιομηχανικών χώρων, αλλά και στην ανάπτυξη πολιτιστικών πολιτικών, με στόχο την αναζωογόνηση και αναβάθμιση των πόλεων και των επιμέρους περιοχών. Συνεπώς, αναγνωρίζονται τα βιομηχανικά κατάλοιπα και προσπαθούν να επανενταχθούν στον αστικό ιστό, που επαναφέρει το ζήτημα της βιομηχανικής κληρονομιάς. Κύριος σκοπός της επανάχρησης και αποκατάστασης των παλιών βιομηχανικών χώρων είναι η προβολή και ανάδειξη της τοπικής τους ταυτότητας, αλλά και της ιστορικής σημασίας αυτών. Είναι φανερό λοιπόν, ότι το βιομηχανικό τοπίο έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας και στην ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων κάθε τόπου.

Αρχικά, γίνεται αντιληπτό πως δεν υπάρχει ένα μόνο μοντέλο σχεδιασμού ή συγκεκριμένων στρατηγικών επιτυχημένης ανάδειξης ενός παλιού βιομηχανικού χώρου. Αυτό αποτελεί βασικό στοιχείο για τη διαδικασία της αποκατάστασης, καθώς και της επιλογής της νέας χρήσης. Πιο συγκεκριμένα, η επίτευξη αυτών επιτυγχάνεται με την έρευνα, τη γνωριμία και την εμπάθυση στην ιστορία του πρώην βιομηχανικού κτιρίου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής του. Οι επιλογές καθορίζονται από συγκεκριμένες παραμέτρους, όπως την ταυτότητα του τόπου, την ιστορικότητα, τη σημασία του κτιρίου για την κοινωνία και την κατάσταση διατήρησης ύπαρξης ή μη μηχανολογικού εξοπλισμού.

Η νέα χρήση που επιλέγεται για κάθε κτίριο και η θετική συμβολή της στην προβολή και ανάδειξη του βιομηχανικού μνημείου αποτελούν ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση παλιών κελυφών. Φυσικά, μια επέμβαση σε βιομηχανικό κελυφος έχει αντίκτυπο σε ένα μεγάλο βαθμό στην ευρύτερη περιοχή. Υπάρχουν περιπτώσεις όμως όπου η βιομηχανική ζώνη στην οποία ανήκει το κτίριο μπορεί να μετατραπεί σε περιοχή ψυχαγωγίας και διασκέδασης, απευθυνόμενη σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Με αυτό τον τρόπο πραγματοποιείται η ανάδειξη του βιομηχανικού παρελθόντος και κατ' επέκταση η νέα χρήση που του δόθηκε, ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται μια αρμονική συνύπαρξη του παρόντος με το παρελθόν. Σε κάθε περίπτωση, παρατηρείται μεγάλη προσπάθεια επανένταξης των κτιρίων στην πόλη και αναζωογόνησης της άλλοτε υποβαθμισμένης βιομηχανικής περιοχής, αλλά και του ευρύτερου αστικού περιβάλλοντος, με στόχο η πόλη να μετατραπεί σε πόλο έλξης επισκεπτών.

Εν κατακλείδι, ο πιο διαδεδομένος τρόπος αξιοποίησης των βιομηχανικών κελυφών, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, είναι η επανάχρηση και δημιουργία χώρων σεβόμενοι το ιστορικό παρελθόν, όπως εκθεσιακών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Φυσικά η αναβάθμιση των πόλεων συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του πολιτισμού μέσα στη πόλη, ενώ πρόκληση αποτελεί η εύρεση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ διατήρησης και μεταβολής. Συνεπώς, τα βιομηχανικά κελύφη από τη στιγμή που αποτελούν φορέα συλλογικής μνήμης και σημαντικό κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες του πολιτισμού, της ψυχαγωγίας, της υψηλής τεχνολογίας και της αρχιτεκτονικής, με λύσεις στις οποίες το παρελθόν αποσκοπεί να εναρμονιστεί με το παρόν με τον πιο αρμονικό τρόπο.

²² Καραβασίλη Μ. (2005) , Η διαχείριση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα. Εικοσάχρονη εμπειρία και σύγχρονες προοπτικές στη συγκρότηση πολιτιστικών πόρων, Αθήνα, σελ.1 .

25. Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αγριαντώνη Χ., (2003) «Βιομηχανική Αρχαιολογία και Κληρονομιά: Επικοινωνίες και Εντάσεις», περιοδικό *Αρχαιολογία*, Τεύχος 89
- Αγριαντώνη Χ., (2010) *Οι Απαρχές της Εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα*, Β' έκδοση, Αθήνα.
- Βαταβάλη Φ., Μπελαβίλας Ν. (2007), « Ο μετασχηματισμός της οδού Πειραιώς», Ανακοίνωση στην 5η Πανελλήνια Επιστημονική Συνάντηση ΤΙCΣΙΗ Βόλος, *Το τέλος των γιγάντων, βιομηχανική κληρονομιά και μετασχηματισμοί των πόλεων*
- Βογιατζόγλου Δάκουρα Ο. (2007), *Βιομηχανική Κληρονομιά. Η προσφορά στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος*.
- Άσπα Γ. , (2008), «Νέες οικονομίες, χωρικοί μετασχηματισμοί και τοπία», *Μεταβιομηχανική πόλη* ,Εκδόσεις Κριτική, σελ.35-102, Αθήνα
- Δελτίο Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, (1992), αφιέρωμα Λαύριο αφιέρωμα «Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου», *Σύγχρονα Θέματα*, 58-59/1996, Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου, Μελέτες και Έργα 1994-1997, Ε.Μ.Π., Αθήνα 1997
- Ζήβας Δ. (1994), «Επαναχρησιμοποίηση βιομηχανικών κτιρίων», περιοδικό *Τεχνικά Χρονικά*, Βιομηχανικά Κτίρια, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1^η Έκτακτη Έκδοση.
- Λούβη – Κίζη Α. (2003), «Η Ιστοριογραφία και η Βιομηχανική Αρχαιολογία», περιοδικό *Αρχαιολογία και Τέχνες*, τεύχος 89, σελ.29-32
- Μπελαβίλας Ν. (1998), «Ιστορικός βιομηχανικός εξοπλισμός στην Ελλάδα», εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα
- Νομικός Μ., Δούση Μ., Λεφάκη Σ. (2015). «Αποκατάσταση και επανάχρηση ιστορικών κτιρίων και συνόλων». *Εργαστήριο και θεωρία. Αρχιτεκτονικές σπουδές και Αρχιτεκτονική κληρονομιά*. Επιμέλεια: Κώστας Καραδήμας, Έλενα Κωνσταντινίδου. Αθήνα -Ελλάδα. Αθήνα. Σχολή Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π
- Μουτσόπουλος Θ. (Άνοιξη – Καλοκαίρι 2007), «Αινίγματα , Τάξη, Κενότητα», Περιοδικό *Προβλήτα*
- Πορτάλιου Ε., Κώτσου Ε., Ρηγοπούλου Π., (1997), Λαύριο, *Τοπίο μνήμης*, (Εκδόσεις Αλεξάνδρεια), Αθήνα
- Σταυρίδης Σ., (2006), *Μνήμη και εμπειρία του χώρου*, Α' Έκδοση, Αθήνα

- Στεφάνου Ι., Παταργιάς Π. , Μητούλα Ρ. (2001), «Η Ανάπλαση στο Γκαζοχώρι, μία ευκαιρία δημιουργίας τρίτου πόλου στο κέντρο της Αθήνας και αναβάθμισης των Δυτικών περιοχών», περιοδικό *Κτίριο*, Θεσσαλονίκη
- Ταταράκη Μ, (2014) *Διερεύνηση του Αστικού Εξευγενισμού (Gentrification) στην Ελλάδα και σύγκριση με την διεθνή εμπειρία - Μελέτη περίπτωσης της Αθήνας (Γκάζι, Ψυρρή, Μεταξουργείο)*, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Γεωγραφίας- Σελίδα | 157 Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα - ΠΜΣ Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου, Αθήνα
- Τουρνικιώτης Π. (2004), «Μονογραφίες XVI», περιοδικό *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τεύχος 38, Αθήνα.
- Τσαγκαράκης Κ. (2010), Η αναγέννηση των γιγάντων: ζητήματα επανάχρησης και αξιοποίησης της βιομηχανικής κληρονομιάς. Μελέτη της περίπτωσης της οδού Πειραιώς, *Βιομηχανική Κληρονομιά*, σελ.14-19, Αθήνα
- Τσόλης Ε., Παπαδημητρίου Ι. (2004). *Θέματα συντήρησης βιομηχανικής κληρονομιάς*, Αθήνα
- Χάρτα του Nizhny Tagil TICCIH (2003), «Για τη Βιομηχανική Κληρονομιά», (επιμ. Ελληνικό Τμήμα TICCIH)
- Alfrey J., Putnam P. (1992), Η Βιομηχανική Κληρονομιά, *Η βιομηχανική κουλτούρα ως πολιτιστική κληρονομιά* (μετάφραση Ελεάννα Βλάχου), (επιμ. Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ), Αθήνα
- Rossi A., (1991) *Η αρχιτεκτονική της πόλης*, (επιμ. Παπαδόπουλος Λ., Παπακώστας Γ., Τσιτιρίδου Σ., μετάφραση Πετρίδου Β.), Θεσσαλονίκη

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Aglietta M, (1979), «A Theory of Capitalist Regulation» , London: *New Left Books*.
- Griffiths A., (2016), *Factoría Cultural Matadero Madrid is a creative incubator in a disused Madrid warehouse*, DeZeen (<https://www.dezeen.com/07/01/2021>)
- Stratton M. (2000), «Industrial buildings», *Conservation and regeneration*, E&FN Spon, London: 11 New Fetter Lane

Ηλεκτρονικές Πηγές

- <https://www.academia.edu/>
- https://www.archdaily.com/779931/storyline-cafe-junsekino-architect-and-design?ad_source=myarchdaily&ad_medium=bookmark-show&ad_content=current-user
- <http://www.aviewoncities.com/nyc/soho.htm>
- https://www.bbem.edu.gr/lavreotiki/politistiko_parko.html
- <http://comptonllc.com/a-guide-into-adaptive-reuse-construction/>
- <https://www.dpgr.gr/forum/index.php?topic=30358.0>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Color_psychology
- <http://www.erlebnisbergwerk.com>
- <http://www.greatbuildings.com/>
- <http://www.greekarchitects.gr>
- <https://greenroofs.org/about-green-roofs>
- <https://www.interiordecor.gr/ti-ine-ta-loft-apartments/>
- <https://www.ktirio.gr/el/>
- <https://www.ltcp.ntua.gr/history/>
- <https://www.mataderomadrid.org/en/discover#anchor--10>

- <https://www.monumenta.org/article.php?IssueID=5&lang=gr&CategoryID=3&ArticleID=918>
- <https://orangegrove.eu>
- <https://schmidt-arch.com/why-adaptive-reuse-important-todays-world/>
- <https://www.thefoundrysuitesathens.com/el/>
- <http://www.ticcih.gr/>

26. Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 <https://www.archaiologia.gr/blog/>

Εικόνα 2 <https://www.icomos.org/fr/xian2005/ticcih-nizhniy-en.pdf>

Εικόνα 3 <https://www.archaiologia.gr/blog/>

Εικόνα 4 <https://www.ironbridge.org.uk/our-story/the-iron-bridge/>

Εικόνα 5 https://www.researchgate.net/figure/Le-Creusot-Montceau-les-Mines-region-cites_fig9_49911741

Εικόνα 6 <https://www.locationscout.net/germany/14888-duisburg-nord-landscape-park>

Εικόνα 7 https://en.wikipedia.org/wiki/File:VH_pano4.jpg

Εικόνα 8 <http://www.beeroskopio.com/2018/02/istoria-ktiriou-fix.html>

Εικόνα 9 <https://www.nextroom.at/building.php?id=2616>

Εικόνα 10 https://www.acecae.eu/services/news/?tx_ttnews%5BbackPid%5D=108&tx_ttnews%5Bpointer%5D=5&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1839&cHash=b28940e88460ac95ab826d7554f473ae

Εικόνα 11 https://mlp-blo-g-spot.blogspot.com/2012/05/blog-post_24.html

Εικόνα 12 <https://cyclades24.gr/2019/02/biomixania-ermoupolis-19-aiwna/>

Εικόνα 13 <https://.academia.edu/>

Εικόνα 14 <https://www.unblock.gr/unblock-proposals/eikones-apo-to-xthes-ston-kerameiko-tou-shmera/>

Εικόνα 15 <https://.academia.edu/>

Εικόνα 16 <https://www.cosmote.gr/cs/otegroup/gr/thigatrikes.html>

Εικόνα 17 <https://www.cosmote.gr/cs/otegroup/gr/thigatrikes.html>

Εικόνα 18 <http://www.debop.gr/deBlog/buildings-telling-their-story/to-ergostasio-fiks->

Εικόνα 19 https://www.efsyn.gr/nisides/144753_mia-istoria-kai-ena-minyma-elpidas-gia-ti-meta-tin-krisi-epohi

Εικόνα 20 <https://www.mataderomadrid.org/en/discover#anchor--10>

Εικόνα 21 <https://www.mataderomadrid.org/en/discover#anchor--10>

Εικόνα 22 https://www.archdaily.com/779931/storyline-cafe-junsekino-architect-and-design?ad_source=myarchdaily&ad_medium=bookmark-show&ad_content=current-user

Εικόνα 23 <https://www.thefoundrysuitesathens.com/el/>

Εικόνα 24 <https://www.thefoundrysuitesathens.com/el/>

Εικόνα 25 Φωτογραφίες κτιρίου μελέτης

Εικόνα 26 Φωτογραφίες κτιρίου μελέτης

Εικόνα 27 Φωτογραφίες κτιρίου μελέτης

Εικόνα 28 Φωτογραφίες κτιρίου μελέτης

Εικόνα 29 <https://www.greekarchitects.gr/gr/τοπια/πράσινοι-τοίχοι--κάθετοι-κήποι-id5030>

Εικόνα 30 <https://orangegrove.eu>

Εικόνα 31 <https://gre.architecturaldesignschool.com/carr-lumi-re-lan-architecture-81519>

Εικόνα 32 Εικόνα από Μαϊοπούλου Ανθή

